

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Hana Šmolíková

Podpora začínajícího učitele v mateřské škole

Support for a beginning teacher in kindergarten

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucí práce PaedDr. Evě Valáškové Vincejové, Ph.D. za ochotu, inspiraci a cenné rady, kterými mi pomáhala v průběhu celého procesu psaní závěrečné práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 18. 07. 2021

Klíčová slova

Začínající učitel, podpora začínajícího učitele, adaptační období, uvádějící učitel, mentoring, SYPO.

Key words

Novice teacher, support for a novice teacher, induction period, mentor, mentorship, SYPO.

Abstrakt

Bakalářská práce pojednává o podporách začínajících učitelů v mateřských školách. Cílem práce je zjistit, jaké podpory jsou nabízeny začínajícím učitelům v mateřských školách a zda je tato podpora pro začínající učitele dostačující. Teoretická část obsahuje základní pojmy, které jsou aplikovány v bakalářské práci. Dále zde jsou představeny podpory, které mohou začínající učitelé v mateřské škole využívat. Výzkumná část popisuje průběh výzkumu, který byl realizován prostřednictvím osmi narativních rozhovorů. Před rozhovory vyplnili respondenti online dotazník, který sloužil jako předvýzkum. Provedeným výzkumem jsme zjistili, že největší podporu mají začínající učitelé v uvádějícím učiteli a v hospitaci u zkušenějšího kolegy. Proto je potřeba co nejlépe zaškolit uvádějící učitele, aby byla tato podpora co nejkvalitnější.

Abstract

The subject of this bachelor thesis is the support of beginning teachers in kindergartens. The aim of this paper is to find out what kind of support is offered to novice kindergarten teachers and whether this support is sufficient. The theoretical part contains basic concepts which are used in this paper. Further presented are different kinds of support that beginning kindergarten teachers can make use of. The research part of this thesis describes the process of a survey, which was carried out through eight narrative interviews. Before the interviews took place, respondents filled out an online questionnaire which served as preliminary research. The results of this survey show that novice teachers find the most support in their mentors and in observing lessons given by experienced colleagues. That is why it is necessary to train mentors as well as possible to provide the best support possible.

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Vymezení pojmů.....	9
2.1 Učitel.....	9
2.2 Učitel v mateřské škole.....	9
2.3 Profesní kompetence učitele.....	11
2.4 Profesní fáze učitele.....	12
2.5 Začínající učitel.....	12
3. Druhy podpor začínajícího učitele.....	14
3.1 Adaptační období.....	14
3.2 Uvádějící učitel.....	16
3.3 Mentoring.....	18
3.4 SYPO.....	20
4. Výzkumná šetření s tematikou uvádění začínajících učitelů.....	23
5. Teoretická část.....	26
5.1 Výzkumné cíle.....	26
5.2 Výzkumné otázky.....	26
5.3 Výzkumné metody.....	26
5.4 Narativně orientovaný výzkum.....	27
5.5 Dotazníkové šetření.....	28
5.6 Výzkumný vzorek.....	28
5.6.1 Účastníci výzkumu.....	29
5.7 Rozhovory s respondenty.....	30
5.8 Rekonstrukce narativních rozhovorů se začínajícími učiteli.....	30
5.8.1 Helena.....	30
5.8.2 Veronika.....	32
5.8.3 Tereza.....	34
5.8.4 Barbora.....	38
5.8.5 Natálie.....	40
5.8.6 Ivana.....	42
5.8.7 Kristýna.....	44
5.8.8 Aneta.....	46
5.9 Analýza výsledků.....	49
5.10 Příklad dobré podpory začínajících učitelů v mateřské škole.....	51
6. Závěr.....	52

7.	Literatura.....	53
8.	Přílohy.....	56
8.1	Rozhovor s respondentkou Helenou.....	56
8.2	Rozhovor s respondentkou Veronikou.....	58
8.3	Rozhovor s respondentkou Terezou.....	61
8.4	Rozhovor s respondentkou Barborou.....	63
8.5	Rozhovor s respondentkou Natálií.....	65
8.6	Rozhovor s respondentkou Ivanou.....	67
8.7	Rozhovor s respondentkou Kristýnou.....	69
8.8	Rozhovor s respondentkou Anetou.....	72
8.9	Dotazník.....	77

1. Úvod

Tato práce je zaměřena na podporu začínajícího učitele v mateřské škole. S pojmem učitel zde pracuji v generickém maskulinu. Práce si klade za cíl odpovědět na otázku, jaké formy podpory jsou nabízeny začínajícím učitelům v mateřské škole a zda jsou pro ně tyto podpory dostačující. Tato problematika má v pedagogice velký význam, jelikož období začínajícího učitele je pro učitele nejnáročnější. Vyžaduje se od něj totiž hned při vstupu do zaměstnání stejné plnění povinností jako od zkušeného učitele. Zejména přestup z vysoké nebo střední školy do zaměstnání je velmi obtížný a vedení školy by mělo tento přestup co nejvíce usnadnit. Začínající učitelé se seznamují s novým prostředím, novými zkušenostmi, ale zejména zde nastává střet s realitou. Proto se ve školách vyskytují uvádějící programy pro začínající učitele. Stát nenařizuje, jak má podpora v začlenění vypadat, a proto každá škola začleňuje začínajícího učitele jiným způsobem. Výše zmíněné téma jsem si zvolila, abych zjistila co nejvíce informací o této problematice, jelikož bych v budoucnu chtěla pracovat jako učitelka v mateřské škole, a proto je mi podpora začínajícího učitele blízká.

První část je věnována teoretickým východiskům, ze kterých bude tato práce vycházet. Nejprve krátce shrnuje základní pojmy a poté se zabývá druhy podpor začínajících učitelů v mateřské škole. Je zde stručně popsán mentoring, uvádějící učitel, adaptační období či vzdělávací projekt nazvaný Systém podpory profesního rozvoje učitelů a ředitelů. Konec teoretické části je věnovaný výzkumným šetřením s tematikou uvádění začínajících učitelů. Jedná se jak o české, tak i zahraniční výzkumy.

V praktické části získávám informace o dané problematice pomocí narativního rozhovoru. Abych se lépe na rozhovory připravila, vytvořila jsem pro respondenty dotazník, který posloužil jako předvýzkum. Vybrala jsem si osm učitelek v mateřské škole, které mají za sebou maximálně dva roky praxe. Také pro výběr učitelek bylo důležité, aby měly adekvátní vzdělání k profesi učitelky v mateřské škole. Tito respondenti mi skrze vyprávění objasňují, jak vypadal jejich vstup do mateřské školy a jaké podpory jim byly poskytnuty. Konec bakalářské práce se zabývá analýzou dat. Za pomoci výsledků popíši příklad dobré podpory začínajících učitelů v mateřské škole. Z těchto informací je dále možné vytvořit uvádějící program pro začínající učitele v mateřské škole.

2. Vymezení pojmů

2.1 Učitel

Pojem učitel je zcela klíčový, jelikož má ve vzdělávacím procesu úlohu jednoho ze základních činitelů. Toto povolání patří k nejstarším a nejrozšířenějším profesím v rámci naší historie, a proto se v odborné literatuře najde hned několik definic.

Například v pedagogickém slovníku se učitel označuje jako: *„Jeden ze základních činitelů vzdělávacího procesu, profesionálně kvalifikovaný pedagogický pracovník, spoluodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu“* (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s.261).

Vašutová ve své publikaci popisuje, že: *„Učitel je poskytovatel poznatků a zkušeností, poradce a podporovatel, projektant a tvůrce atd.“* (Vašutová, 2004, s. 81).

Průcha ve svém díle Učitel (2002, str. 21) popisuje profesi učitele z publikace Education at a Glance: *„Učitelé (teachers) jsou osoby, jejichž profesní aktivita zahrnuje předávání poznatků, postojů a dovedností, které jsou specifikovány ve formálních kurikulárních programech pro žáky a studenty zapsané do vzdělávacích institucí. Kategorie učitel zahrnuje pouze pracovníky, kteří přímo provádějí vyučování žáků.“*

Povolání učitele je velmi náročné, protože se na něj kladou vysoké nároky. Nesou totiž zodpovědnost za výsledky žáků a za to, jak moc se výchovně-vzdělávací proces stane úspěšným. Proto záleží, jakými dovednostmi a znalostmi učitelé oplývají. Tato profese vyžaduje profesní kvalifikaci, komunikativnost či schopnost osvojovat si nové poznatky. Mezi vlastnosti učitele by neměla chybět schopnost alternativního řešení různých situací, sociální empatie nebo kreativita.

2.2 Učitel v mateřské škole

Učitel v mateřské škole pracuje s dětmi zpravidla ve věku od 3 do 6 let, lze i s dětmi od 2 let. Přesnější definici uvádí např. Šmelová, která: *„...definuje učitele mateřské školy jako kvalifikovaného odborníka v oblasti předškolního vzdělávání, osobnostně vyzrálého, kompetentního převzít odpovědnost za rozvoj dítěte, saturaci jeho potřeb, a to s ohledem na individuální zvláštnosti.“* (Šmelová, 2006 in Šmelová, Nelešovká, 2009, s. 12).

Zákon o pedagogických pracovnících 563/2004 Sb. §6 udává, za jakých podmínek je možné učit v mateřské škole. Učitel získává odbornou kvalifikaci:

- a) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy. To znamená, že se učitelem může stát i osoba s minimální praxí a zkušeností. V tomto případě je nezbytností, poskytnout začínajícím učitelům podporu, která jim usnadní vstup do nového zaměstnání,
- b) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů mateřské školy,
- c) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu studijního oboru pedagogika, případně v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů prvního stupně základní školy, vychovatelství nebo pedagogiku volného času, a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy,
- d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy, aj... (Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, 563/2004 Sb.)

Avšak povolání učitele mateřské školy vyžaduje celoživotní vzdělávání. Například se vzdělávat na seminářích odborníků na předškolní pedagogiku, studovat literaturu, zajímat se o další novinky v práci nebo se účastnit mnoha různých konferencích. Učitelé v mateřských školách se soustředí na celostní rozvoj dítěte, a proto by mělo být spektrum vědomostních znalostí učitelů mateřských škol velmi široké.

A co vše by měl učitel v mateřské škole ovládat? Pro toto zaměstnání je potřeba převzít zodpovědnost za přirozený průběh individuálního vývoje předškolního dítěte a zaručit jeho celkový osobnostní rozvoj. Podle Opravilové je také důležitá „*důvěra ve vlastní výchovné působení (pedagogický optimismus), zaujetí a aktivní přístup k práci, tvořivost jako schopnost nacházet nová, originální řešení a umění citlivě jednat s dítětem (pedagogický takt)*“ (Opravilová, 2016, s. 186). Od učitele v mateřské škole se předpokládá, že dovede vytvořit vhodné podmínky pro pedagogickou činnost a rozdělit práci podle věku a

individuality dětí. Učitel by měl mít dostatek vědomostí o předškolním dítěti a volit odpovídající metody práce. Nesmí se zapomenout na dovednost otevřeně a pozitivně komunikovat. (Průcha, Kořátková, 2013, s. 60).

2.3 Profesionální kompetence učitele

Profesionální kompetence představují komplex způsobilostí učitele, které si osvojuje během studia a poté je rozvíjí v průběhu své profesní dráhy. Pedagogický slovník definuje profesionální kompetence učitele jako: „*Soubor profesionálních dovedností a dispozic, kterými by měl být vybaven učitel, aby mohl efektivně vykonávat své povolání.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 111).

Nezákladnější dělení najdeme také v pedagogickém slovníku, kde se kompetence dělí na osobnostní a profesionální. Do osobnostní kompetence řadíme zodpovědnost, tvořivost či schopnost týmové spolupráce. Profesionální kompetence zahrnují znalost daného předmětu, řídicí kompetence nebo diagnostické kompetence (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 103).

Každý autor má odlišné přístupy a úhly pohledy, jak tento pojem definovat. U Spilkové (1996, s. 62) najdeme následující dělení profesionální kompetence učitele:

- Kompetence odborně-předmětové: učitel přeměňuje své poznatky příslušného oboru do vzdělávacích obsahů vyučovacích hodin.
- Kompetence psycho-didaktické: učitel dovede vytvářet příznivé podmínky pro učení – motivovat k poznávání, aktivizovat myšlení, vytvářet příznivé sociální, emocionální a pracovní klima apod. Didaktické metody přizpůsobuje individuálním potřebám žáků.
- Kompetence komunikativní: učitel ovládá prostředky pedagogické komunikace a dovede je uplatnit ve vztahu k dětem, rodičům, kolegům, nadřízeným a jiným sociálním partnerům školy.
- Kompetence organizační a řídicí: patří sem plánování a projektování své činnosti či udržení určitého řádu a systému.
- Kompetence diagnostická a intervenční: pomocí pedagogické diagnostiky učitel zjistí, jak se žák cítí, myslí, jedná a proč. Také jaké to má příčiny a jak mu pomoci.
- Kompetence poradenská a konzultativní: uplatňuje se zejména ve vztahu k rodičům.

- Kompetence reflexe vlastní činnosti: učitel je schopen sebereflexe a ze zjištěných informací vyvodit důsledky.

2.4 Profesní fáze učitele

Profesi učitele provází během celého procesu nejrůznější změny. Učitel se postupně stává ze začátečníka zkušenějším pracovníkem, až se za pomoci zkušeností, osvojených dovedností a poznatků stane učitelem expertem.

Profesními fázemi se zabývá například Průcha (2002, s. 329), který je rozděluje na pět fází:

- Volba učitelské profese: jedná se o období ještě před vstupem do učitelské profese a vyznačuje se motivací a výběrem studia učitelství.
- Začínající učitel: učitel vstupuje do profese a je možné, že se v této fázi setká s šokem z reality, protože zjišťuje, že nemá dostatečné znalosti a vědomosti. Z těchto důvodů často učitel opouští profesi.
- Profesní adaptace: probíhá v prvních letech vykonávání profese.
- Profesní stabilizace: z učitele se stává expert, jelikož zvládá pracovat samostatně a nepotřebuje odbornou pomoc.
- Profesní vyhasínání: učitel bere svoji práci jako rutinu a pociťuje vyčerpanost a rezignovanost. V této fázi učitel odchází ze školství.

2.5 Začínající učitel

Role začínajícího učitele se liší od ostatních profesí hned od prvního dne. Od začínajícího učitele se totiž vyžaduje při vstupu do zaměstnání stejné plnění povinností jako od zkušeného učitele. Velmi často je vhozen do „školní reality“ bez zkráceného úvazku a ulehčení.

Definice, která popisuje začínajícího učitele, se objevuje hned v několika publikacích. Například pedagogický slovník uvádí: *„V pedagogické teorii i ve školní praxi je jako začínající vnímán učitel, který dosud nedosáhl profesní stabilizace a je třeba mu poskytovat soustavnou odbornou pomoc, zpravidla prostřednictvím tzv. uvádějího učitele. Vymezit*

přesněji profesní etapu začínajícího učitele není vzhledem k individuálním dispozicím a k různému stupni rozvinutí učitelských kompetencí u jednotlivých nastupujících učitelů možné.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 419).

Podlahová (2004, s. 14) popisuje začínajícího učitele jako mladého, nezkušeného, nezralého a neovládajícího dosud všechny pracovní techniky a postupy. Avšak začínající učitel může vstupovat do nového zaměstnání plný nadějí, ideálů, nadšení a představ.

Podle pedagogického slovníku není možné stanovit rozmezí začínajícího učitele. Toto období je ovlivněno typem školy, aprobací či individuálními zkušenostmi a obvykle se stanovuje na prvních 5 let, avšak každý autor uvádí jiné rozmezí. Kalhous a Horák (1996, s. 246) označují učitele začínajícím v době mezi jedním a třetím rokem od nástupu do zaměstnání. Naopak Šimoník (1995, s. 9) označuje začínajícího učitele pouze v prvním roce jeho nástupu do praxe a Podlahová (2004, s. 14) stanovuje toto období na dobu pěti let ve školství. I přes odlišné období se autoři shodnou, že první rok je pro učitele nejnáročnější.

3. Druhy podpor začínajícího učitele

Vstup do pedagogické profese je obdobím konfrontace dosavadních představ a zkušeností začínajících učitelů s každodenní školní realitou. Toto srovnání dokáže způsobit šok z reality, který může zavinit odchod začínajícího učitele ze školy či školství (Píšová, Hanušová, 2016, s. 397). Podle projektu SYPO uvažuje 12 procent nových učitelů o případném odchodu ze školy či školství. V případě, že nefunguje žádný uváděcí systém, přemýšlí nad odchodem ze školy až dvojnásobek začínajících učitelů. Proto je velmi důležité, aby začínající učitel našel v novém zaměstnání podporu při seznamování s provozem školy, s novými kolegy i při poznávání školní administrativy a dalších oblastí.

Avšak v České republice není systém uvádění začínajících učitelů nijak legislativně zakotven. Proto je v současné době podpora začínajících učitelů plně v kompetenci jednotlivých škol. Tato podpora je na českých školách často nesystematická a záleží pouze na vedení školy, jak přistoupí k uvádění začínajícího učitele.

Dále v bakalářské práci stručně charakterizují nejčastější podpory začínajícího učitele v mateřské škole. Jedná se o adaptační období, začínajícího učitele, mentoring a projekt SYPO.

3.1 Adaptační období

Začínající učitel potřebuje postupně zvyšovat kvalitu své práce ve výchovně vzdělávacím procesu v krátkodobém i dlouhodobém horizontu. K tomu napomáhá adaptační období. Jedná se o první až druhý rok v novém zaměstnání, kdy se zaměstnavatel snaží podpořit učitelův profesní růst a začlenit ho do práce konkrétního školského zařízení. Nejde jen o zapojení do chodu školy, ale zejména se zaměřuje na profesní kompetence. Důležitá je také možnost se v případě těžkých situací na někoho obrátit. Přejít ze studia učitelství do učitelství není bezproblémový a tato podpora by měla pomoci k plynulé adaptaci a postupnému zvyšování požadavků a zodpovědností. Kvalitní adaptování se projevuje větší spokojeností a vyšší stabilitou na pracovní pozici (Specht, 2009, s. 112–114).

Adaptační období je proces, který by měl být předem naplánovaný, koordinovaný, souvislý a součástí celkového procesu vzdělávání učitelů. Adaptivní proces popisuje Průcha ve svém Andragogickém slovníku jako „proces, ve kterém se jedinec přizpůsobuje měnícímu se sociálnímu prostředí a rozmanitým, zejména profesním (pracovním) situacím. V oblasti

řízení lidských zdrojů se jedná o snahu jedince vyrovnávat se snovým pracovním prostředím.“ (Průcha, 2014, s. 18).

Hlavním cílem adaptačního období je, aby učitel samostatně zvládal nároky školního vzdělávacího plánu své školy. Ze začínajícího učitele se má stát učitel na úrovni druhého kariérního stupně, tzv. učitelem samostatným.

Dalším cílem adaptačního období je úspěšně se zorientovat v novém zaměstnání a odstranit obavy a stres. Díky tomu se sníží počet učitelů, kteří se kvůli nepříjemným zkušenostem během adaptování rozhodnou zaměstnání opustit a odejdou do jiné profesní oblasti. Mezi další funkce této podpory řadíme i možnost si v klidu porovnat a dát do souvislosti studijní poznatky a praxi.

Z důvodu individuální potřeby začínajících učitelů se během adaptačního období využívá několik způsobů, forem a nástrojů podpory ze strany zaměstnavatele i dalších zdrojů. Patří sem kolegiální hospitace a následné rozборы hodin, práce s videozáznamem výuky či realizace projektů akčního výzkumu. Mezi nejčastější pomoc řadíme spolupráci začínajícího učitele s uvádějícím učitelem, který pomůže odhalit nedostatky během výchovné a vzdělávací práce. Adaptační období nepodporuje jen první měsíce a roky v novém zaměstnání, ale zaměřuje se i na rozvoj celoživotního učení. Proto začínající učitel konzultuje se zkušeným učitelem jak krátkodobé, tak i dlouhodobé plánování výuky. Také má možnost navštěvovat vzdělávací semináře nebo projekty, jež dají kvalitní základ pro další pedagogické působení.

Aby všechny tyto formy podpory byly účinné, nesmí se zapomenout na potřebu snížit začínajícímu učiteli výukovou povinnost. To je dobrým předpokladem pro kvalitní využití nabízených forem podpory.

Podle Evropské komise (Developing coherent and system-wide induction programmes..., 2010, s. 15) by se mělo adaptační období zaměřit na tři dimenze učitelského povolání, a to dimenzi personální, sociální a odbornou.

- Personální dimenze se zabývá osobním rozvojem učitele. Například uvádějící učitel zvýší sebevědomí a motivaci především poskytnutím rady, povzbuzením nebo uklidněním. Také se omezí pracovní zátěž začínajícího učitele, aby měl dostatek času se kvalitně připravit na výchovně vzdělávací proces.

- Sociální dimenze popisuje začlenění do profesionální komunity učitelů a pomáhá ke zvýšení pocitu, že je začínající učitel součástí školy. I v tomto případě pomáhá uvádějící učitel, který uvede učitele do školního prostředí.
- Odborná podpora je zaměřená na rozvoj profesních kompetencí. Využívá se k předávání zkušeností skrze zkušené učitele, konzultace, semináře nebo vzdělávací projekty.

Ačkoliv se od roku 1977 podobná forma podpory začínajících učitelů v České republice vyskytovala, po roce 1989 přestala fungovat. I přes ideově-politickou složku byla tato pomoc velkým přínosem během prvních let v novém zaměstnání, ale dodnes se žádný takový model opět neprosadil (Píšová, 2005, s. 89). V současnosti je adaptační období v pravomoci samotného školského zařízení.

3.2 Uvádějící učitel

Jedním z možných řešení, jak zjednodušit začátečnickovi vstup do nového zaměstnání, je přiřadit mu uvádějícího učitele. Tento pojem najdeme v pedagogickém slovníku od Průchy jako: *„Zkušený učitel, který pomáhá začínajícímu učiteli v období nástupu do výkonu učitelské profese. Pomoc se zaměřuje nejen na zvládnutí činností týkajících se vyučování, ale též na seznamování se se školskou legislativou a administrativními pracemi souvisejícími s fungováním školy. V ČR není dnes instituce uvádějícího učitele systematicky uplatňována, její realizace závisí na kultuře jednotlivé školy. V některých zemích (např. Anglie a Wales) je uvádějící učitel součástí celkového systému profesionalizace učitelů“* (Průcha, 2003, s. 267).

Aby byl zkušený učitel dobrým uvádějícím učitelem, měl by mít dobré výchovné i vzdělávací metody, znalosti konkrétního zařízení či oborové znalosti. Důležitá je i schopnost kolegiální spolupráce a ochota předávat své životní zkušenosti, ale nesnažit se vytvořit novou kopii sebe sama. Podlahová popisuje uvádějícího učitele jako zkušeného a nápomocného učitele, který by měl poskytovat začátečnickovi odbornou i psychickou oporu. Neměla by u něj chybět schopnost zvládat trému, improvizovat a reagovat na nečekané situace, navazovat kontakt s žáky (Podlahová, 2002, s. 10). Když zjistí, že se vyskytla pro začínajícího učitele nějaká obtížná nebo neznámá situace, dokáže okamžitě zareagovat.

Uvádějícího učitele není dobré vnímat jako revizora či kontrolu. Jde zejména o dobrovolný vztah a v žádném případě nemá docházet k omezování. Optimální je reagovat

především na položený dotaz, žádost o radu nebo pomoc a chyby sdělovat velmi citlivě. Začátečník má být aktivně naslouchán a veden k sebereflexi.

Kvalitní uvádějící učitel potřebuje pro svého chráněnce čas a být mu zejména na úplném začátku neustále dostupný. Proto by mu měl ředitel poskytnout časový prostor. Například zajistit suplování, snížený úvazek, dostatek hospitací u začínajícího učitele a mnoho dalších podpor.

Každý začínající učitel vyžaduje jiný přístup, a proto se zohledňuje individuální schopnost méně zkušeného učitele. Podle Šimoníka (1994) si má začínající učitel svého zkušenějšího kolegu vybrat sám: „*Blízký vztah, vzájemné sympatie a upřímnost jsou víc než vazba určená shodou aprobací*“ (Šimoník, 1994, str. 21). Avšak tohle se v praxi nestává, protože uvádějícího učitele vybírá většinou ředitel, školská rada nebo pedagogický sbor.

Podlahová (2004, s. 51–53) uvádí oblasti, ve kterých pomáhá uvádějící učitel:

- Seznámení se s provozem školy
- Pomoc při přípravě a realizaci výchovy
- Seznámení se s prací učitelky a s výchovně vzdělávací prací školy
- Pomoc v oblasti rozvíjení vztahů s rodiči
- Informace o ostatních okolnostech práce a provozu školy

Z toho vyplývá, že by měl uvádějící učitel svému méně zkušenému kolegovi pomoci s adaptací a představit mu chod a řád daného školského institutu. Tím začínajícímu učiteli usnadní nástup do nového zaměstnání.

Podle Podlahové (2004, s. 51) se rozděluje vztah uvádějícího učitele k začínajícímu učiteli na dva typy. První typ se na začátečníka těší, avšak druhý typ v něm vidí někoho neznámého, kdo z důvodu nedostatku zkušeností uvádějícího učitele neovlivní.

Avšak i kolegiální spolupráce má své zásady. Nejlépe pomoc nabídnout, ale nenutit a nevnucovat ji. Také se snažit, aby se začínající učitel necítil poučovaný. Naopak s ním jednat jako s rovnocenným partnerem a svými názory neovlivňovat jeho postoje a přístupy k lidem, postupům nebo věcem. Nejde o kritizování, ale o kolegiální debatu. I uvádějící učitel může mít špatné zkušenosti, proto začátečníka neodrazuje od postupů a metod, které se mu nepovedly.

Prášilová (2006, s. 120) ve své knize uvádí několik metod, které uvádějí učitel uplatňuje během své práce:

- Instruktaž při výkonu práce: u jednodušších a dílčích postupů (nový počítačový program, zpracování dokumentace).
- Asistování: realizace úkolů a činností pod vedením zkušenějšího učitele.
- Coaching: dlouhodobější instruování, vysvětlování a sdělování připomínek i periodická kontrola výkonu pracovníka.
- Mentoring: mentor je zde vzorem pro začínajícího učitele.
- Konzultování: vzájemná komunikace a vzájemné ovlivňování učitelů.
- Pověření úkolem: začínající učitel je pověřen úkolem, který se sleduje a posléze zhodnotí.
- Asistování: realizace úkolů a činností pod vedením zkušenějšího učitele.
- Působení v roli lektora: předávání vlastních vědomostí svým kolegům.
- Stínování: sledování běžné pracovní činnosti.
- Hospitace: vzájemné hospitace s následnými rozbory pozorovaných hodin.

Funkce uvádějího učitele není v České republice definována zákonem. Proto záleží na dané instituci, zda uvádějího učitele zajistí. Uvádějí učitel má významný podíl při formování začátečníků, z tohoto důvodu je na kvalitních školských zařízeních přiřazení uvádějího učitele samozřejmostí. Přesné povinnosti nebo náplň této funkce nejsou stanoveny, ale obvykle je uvádějí učitel přidělen na dobu jednoho roku, kdy má začínající učitel nejvíce úskalí ve svém novém zaměstnání.

3.3 Mentoring

Mentoring není novodobá záležitost, ale jeho historie sahá až do období antiky, přesněji do Homérova spisu *Odyssea*. Kvůli svému odchodu z Tróji svěřil Odysseus svému staršímu a moudrému příteli Mentorovi výchovu a ochranu svého syna Telemacha. Proto můžeme na mentoring nahlížet jako na nejstarší model lidského vedení. (Carruthers, 1993 podle Píšová, Duschinská, 2011, s. 40). Avšak podoba mentoringu, která je známá v dnešní době, se objevila až v minulém století. V druhé polovině 20. století se začal zaměřovat na učitelskou profesi, více se výzkumně a teoreticky poznával i podporoval a díky tomu se mohl rozvíjet.

Ačkoliv se téma mentoring ve školství objevuje čím dál častěji, nemá pouze jednu přesnou definici, ale v odborné literatuře se nachází řada popisů tohoto tématu. Například Clutterbuck píše, že „*mentoring je proces, v němž je jedna osoba (mentor) zodpovědná za dohled na kariéru a rozvoj jiné osoby (mentee), a to mimo přímou linii subordinace (podřízený/nadřízený)*“ (Clutterbuck in Petrášová, Štěpánek, Prausová, 2014, s. 18).

Pro český online slovník popisuje Kohoutek termín *mentoring* jako „*pozitivní mentorování, kdy kompetentní a zkušená osoba poskytuje profesní i studijní a osobnostní podporu, poradenství, vedení, patronát, předávání vědomostí a dovedností osobě služebně mladší s cílem usnadnit jí komplexní osobnostní, edukativní a profesní rozvoj*“ (Kohoutek in Píšová, Duschinská, 2011, str. 42).

V kontextu školy: „*Mentoring v učitelství můžeme vymezit jako intencionální dlouhodobý situovaný proces podpory poskytovaný učiteli na pracovišti zkušenějším kolegou s cílem facilitovat procesy jeho profesního rozvoje.*“ (Píšová, Duschinská, 2011, s. 46).

Mentoring je tedy dlouhotrvající proces, který poskytuje podporu, asistenci a vedení učitelům s cílem pomoci jim s adaptací a výchovně vzdělávací činností. Tato forma kolegiální spolupráce je založená na dobrovolnosti zkušenějšího pracovníka (mentora) s méně zkušeným pracovníkem (mentee), kteří by si měli vzájemně důvěřovat a respektovat. Mentoring slouží k uvedení začínajících učitelů do praxe a pomáhá zejména ve výchovných, emočních a vzdělávacích záležitostech.

Cílem mentorské spolupráce je rozvoj vědomostí a dovedností, ale také získání sebevědomí, emoční pohody a rozvoj školního klimatu (Lazarová, 2010, s. 257). Za pomoci mentorského vztahu se začínající učitel stává samostatnějším.

Od mentora se vyžaduje řada specifických znalostí, dovedností a schopností, jelikož poskytuje vzdělání, emoční podporu, poradenství, materiální podporu a péči méně zkušenému kolegovi. Během celého procesu přebírá roli učitele, přítele, poradce, průvodce, sponzora, kouče, zdroje a kolegy. (Jonson 2008 in Lazarová 2010, s. 258). Mentor by měl mít zkušenosti v oboru, kvalifikaci, schopnost empaticky reagovat a naslouchat, komunikační schopnost nebo by měl umět naplánovat podpůrné strategie. Také je potřeba, aby dokázal poradit začínajícímu učiteli s profesním problémem a uměl mu dávat zpětnou vazbu. Mentor je také pro podporovaného kritickým přítelem, který poskytuje konstruktivní kritiku.

Podle Jonsona by měl začínající učitel prostřednictvím mentoringu získat výtečné znalosti a dovednosti, které budou aplikovány ve výuce. Důležité je věřit ve vlastní schopnost činit dobrá rozhodnutí, ve vlastní odpovědnost a sebekontrolu. Mentoring přispívá i k nabytí jistoty a schopnosti postarat se o vlastní osobnostní, profesionální a kariérní rozvoj. Nakonec Jonson poukazuje na profesionalitu, kdy je důležité pochopit a vytvořit si představu o odpovědnosti a etice v profesi.

Mezi základní rozdělení mentoringu patří dělení na mentoring formální a neformální. Formální mentoring je vedený třetí stranou jako například zaměstnavatelem nebo mentoringovým programem. Naopak neformální mentoring nepotřebuje vnější pomoc, protože se rozvíjí přirozeně v kterékoliv fázi života. Další rozdíl je zaznamenán ve výcviku, protože na rozdíl od formálního mentoringu nepotřebuje mentor žádné speciální vzdělání (Brumovská, Seidlová Málková, 2010).

Metody typické pro mentoring jsou supervizní rozhovor, náslechy v hodinách s následným rozborem a zhodnocením, klinické psaní (reflektivní deník, reportování z hodin) nebo konzultování. V mentorském procesu se využívá také portfolio, dotazník či akční výzkum (Lazarová 2010, s. 256 a Pišová, Duschinská, 2011, s. 75).

Mentor také nemusí být ze stejného pracoviště. Díky rozšíření komunikační technologie se může face to face mentoring nahradit (nebo nakombinovat) elektronickými prostředky a využívat videokonference, chat, internetové diskuze apod.

Ačkoliv se mentoring zabývá zejména začínajícím učitelem, může být jeho cílová skupina širší. Tato forma se využívá během zavádění změn nebo při přijímání nové funkce. U takového postupu není neobvyklé, že mentor je mladší kolega, kdy například mladší učitel pomáhá staršímu kolegovi s informačními technologiemi.

I přes prospěšnost mentoringu ve školství není tato podpora uzákoněna. V legislativě se hovoří o odborném rozvoji zaměstnanců v § 228 a § 229 zákona č.262/2006 Sb. (Zákoník práce) a o rozhodování ředitele v záležitostech týkajících se poskytování vzdělávání pojednává § 164 zákona č.561/2004 Sb. (Školský zákon). Avšak mentoring zde není uveden, a proto je vedený pouze intuitivně školským zařízením.

3.4 SYPO

O to, aby měli začínající učitelé snazší vstup do nového zaměstnání a uvádějící učitelé věděli, jak s nimi pracovat, se snaží také projekt SYPO. Kompletní název projektu zní Systém podpory profesního rozvoje učitelů a ředitelů. Jedná se o dlouhodobý projekt a spočívá v systematické podpoře tří skupin, přesněji ředitelů, začínajících učitelů a osob odpovědných za proces uvádění začínajících učitelů do praxe (nejčastěji ředitelé). Projekt je realizovaný prostřednictvím Národního pedagogického institutu České republiky a spolufinancovaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky a Evropskou unií. Projektu SYPO se mohou zúčastnit mateřské, základní, střední, vyšší odborné i základní umělecké školy a je zcela dobrovolný. Projekt SYPO byl zahájen 1. ledna 2018, je pětiletý, a tak bude ukončen 31. 10. 2022.

Hlavním cílem projektu je vytvoření, ověření a implementace systému podpory, která se zaměří na funkční nastavení spolupráce triády začínající učitel, uvádějící učitel a vedení školy. SYPO se zabývá problémy, se kterými se učitelé a ředitelé setkávají v různých fázích své kariéry – tedy od vstupu do zaměstnání až po různé fáze pedagogické nebo manažerské dráhy. Ředitelům pomáhá projekt SYPO s vedením škol a nabízí individuální konzultace, kde si sami ředitelé vybírají, na jakou problematiku se bude podpora zaměřovat.

Hlavní myšlenkou projektu jsou tzv. kolegiální sítě. Tento pojem znamená, že si pomáhají sami učitelé, a k tomu slouží metodické kabinety projektu SYPO. Metodické kabinety jsou otevřené profesní sítě zaměřené na systematický a koordinovaný rozvoj odborných znalostí a dovedností pedagogických pracovníků se zaměřením na předmětové didaktiky na národní, krajské a oblastní úrovni. Jedná se o místo, kde se učitelé setkávají, radí si, jak učit, a vytvářejí prostor pro odborný růst.

Mezi hlavní úlohy metodického kabinetu patří:

- sdílení klíčových informací a postupů v oblasti rozvoje daného předmětu/oboru s důrazem na didaktiku
- reflexe a sdílení mezioborových dokumentů pro danou oblast
- identifikace, komunikace a sdílení problémových míst daného předmětu/oboru na národní úrovni
- reflexe celostátních soutěží, olympiád a jiných klíčových akcí daného předmětu/oboru
- analýza a reflexe dostupných informačních zdrojů daného předmětu/oboru

Zájemci se mohou vzdělávat v pěti národních kabinetech:

- Národní kabinet Český jazyk a literatura
- Národní kabinet Informatika a ICT
- Národní kabinet Matematika a její aplikace
- Národní kabinet Předškolní a prvostupňové vzdělávání
- Národní kabinet Přírodovědné vzdělávání.

Projekt SYPO přispívá k profesnímu rozvoji také prostřednictvím webinářů, e-learningu, prezenčních vzdělávacích programů a dalších programů, které poskytují podporu dalšímu vzdělávání pedagogů.

4. Výzkumná šetření s tematikou uvádění začínajících učitelů

Mezi aktuálnější a rozsáhlejší výzkumy s tematikou uvádění začínajících učitelů patří zajisté výzkumné šetření Národního institutu pro další vzdělávání během realizace projektu Systém podpory profesního rozvoje učitelů a ředitelů (SYPO). Výzkumné šetření proběhlo v roce 2018 a cílem bylo komplexně zmapovat proces uvádění začínajících učitelů do praxe na českých školách. Studie se specializovala na mateřské školy, základní školy, střední školy a základní umělecké školy.

Projekt SYPO zjišťoval, jaká formy podpory se nejčastěji vyskytují v českých školách. Na prvním místě se objevily pravidelné porady učitelského sboru a další nejčastější formou podpory se stala podpora kolegiální. Jedná se především o předávání zkušeností mezi kolegy či náslechy ve vyučovacích hodinách. Co se týká začínajících učitelů, z výsledků vyplývá, že 80 % (244) začínajících učitelů byl oficiálně přidělen uvádějící učitel. Kdo neměl uvádějícího učitele, našel podporu v dobrovolné formě u kolegů (35,2 %) nebo u ředitele školy (14,8 %) či zástupce ředitele (13 %). Avšak 2,6 % začínajících učitelů sdělilo, že jim nepomohl v prvním roce nikdo.

Na základě šetření projektu SYPO byly identifikovány dvě části uvádění začínajícího učitele. Seznámení s vedením školy, kolegy, se školskou legislativou, školními prostory a možnostmi dalšího vzdělávání má nejčastěji na starosti ředitel školy. Naopak druhá část uvádějící činnosti je zaopatřena uvádějícím učitelem, jelikož se začínající učitel s pomocí uvádějícího učitele seznamuje s adaptačním a ročním plánem, s vedením pedagogické dokumentace, s vybavením a chodem školy.

Výzkumné šetření projektu SYPO také hledalo odpověď na otázku, v jakých oblastech potřebovali začínající učitelé pomoc v posledním čtvrt roce. Nejčastěji potřebovali podpořit v oblasti kázeňských problémů, vedení školní dokumentace, hodnocení žáků, práce se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo v komunikaci s rodiči.

V České republice se uváděním začínajícího učitele podrobněji zabývá i Česká školní inspekce, a proto ve školním roce 2016/2017 nechala zhotovit dotazníkové šetření. Tato inspekční činnost ukázala, že ve školním roce 2016/2017 byl přidělen uvádějící učitel 51,9 %

dotazovaným začínajícím učitelům v mateřské škole, 51,1 % na základních školách a 45,9 % na středních školách (Andrys, 2017). Z výsledků také vyplývá, s jakým problémem potřebují začínající učitelé nejčastěji pomoc. Jedná se o podporu v oblasti metod a forem výuky, v oblasti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami nebo pomoc s nekázní dětí. Česká školní inspekce se věnovala i výběru uvádějícího učitele. Z výsledků vyplývá, že většině dotazovaným (84,8 %) se shodovaly vyučovací předměty s předměty jeho uvádějícího učitele. To ukazuje na upřednostňování profesních dovedností uvádějících učitelů během jejich vybírání (Andrys 2017).

Když se porovná dotazníkové šetření České školní inspekce a výzkum realizovaný Vítečkovou (2018, s. 66), jsou výsledky velmi srovnatelné. Avšak u Vítečkové se objevuje ještě potřeba větší podpory v komunikaci s rodiči či slabší připravenost na práci s integrovanými žáky.

Pro podporu začínajících učitelů je také prospěšné znát, v jakých oblastech se cítí studenti pedagogických škol nedostatečně připraveni. Podle těchto informací si vedení škol může lépe přizpůsobit podporu svých začínajících učitelů a připravit pro ně efektivní adaptační plán.

Připraveností na výkon profese se podrobněji zabývala Wernerová (2013). Podle výsledků Wernerové z roku 2009 až 2011 vyplývá, že studenti pociťují nedostatek praxe a uvítali by více přípravy zaměřené na kázeňské problémy, udržení motivace a pozornosti žáků či práci se žáky s výukovými problémy.

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy se také zaměřila na totožné téma, a to za pomoci výzkumu Rozvoj národní vzdělanosti a profesionalizace učitelů v evropském kontextu. V letech 1999 až 2003 byli zkoumáni respondenti 3. a 5. ročníku studia učitelství. Podle těchto studentů je problém v pedagogicko-psychologické přípravě a v oblasti řídicí a organizační činnosti. Naopak jsou spokojeni s odbornou přípravou, v oborové didaktice a ve všeobecném rozhledu.

Pokud chceme porovnat Českou republiku s jiným státem, poslouží k tomu výsledky metaanalýzy Veenmana (1984). Jedná se údaje z let 1965 až 1983 a výsledná metaanalýza vznikla na základě 83 analýz empirických studií z několika států jako USA, Kanada, Německo, Rakousko, Švýcarsko, Nizozemsko, Velká Británie, Finsko a Austrálie. Mezi nejčastější společné problémy začínajícího učitele patří disciplína ve třídě, motivace žáků, individuální rozdíly žáků, hodnocení žáků, vztahy s rodiči, organizace práce ve třídě,

nedostatečný materiál a pomůcky, řešení problémů jednotlivých žáků či výuková zátěž vedoucí k nedostatečné přípravě. Dohromady bylo zjištěno 68 problémů.

Aktuálnější výzkum v mezinárodním měřítku měl na starosti Kearney (2014), který pracoval s daty z osmi zemí. Šlo o Japonsko, Německo, Nový Zéland, Švýcarsko, Čínu, Francii, Kanadu a USA. Prostřednictvím analýzy výsledků Kearney vytvořil postupy, které vedou k úspěšnému uvedení začínajících učitelů do praxe:

- Jednorázový až dvouletý program, který se zaměřuje na vzdělávání a hodnocení učitelů
- Poskytnutí uvádějícího učitele/mentora
- Příležitost ke spolupráci
- Strukturované pozorování
- Zkrácená doba výuky
- Intenzivní učení na pracovišti
- Zahajovací semináře či setkání pro učitele
- Profesionální podpora či vytváření profesionálních sítí
- Začlenění do programu profesního rozvoje

Ideální podporou začínajících učitelů se zabýval i Ross a kol. (2011). Vznikl výzkumný soubor, který tvořilo 240 učitelů z Floridy. Výsledky napomohly k dalšímu vzniku doporučení pro ideální uvedení začínajícího učitele, který se od Kearneyho postupů moc neliší. Avšak Ross ještě doplnil průběžné usměrňování začínajícího učitele v souvislosti s řízením třídy, zaučovat ho v rutinních školních procedurách nebo pomocí modelování učít začínající učitele pedagogickým dovednostem.

5. Teoretická část

5.1 Výzkumné cíle

Hlavním cílem této bakalářské práce je zjistit, s jakou formou podpory se začínající učitel setká během tří let od nástupu do zaměstnání a zdali je tato podpora vnímána jako dostačující. V neposlední řadě bude práce zkoumat, jestli dosažené vzdělání pomohlo začínajícím učitelům se vstupem do pedagogické profese. Díky tomu je možné najít oblasti, se kterými potřebují nastupující učitelé pomoc. Pedagogická vzdělávací zařízení a vedení školských institutů se tak mohou lépe připravit.

5.2 Výzkumné otázky

Vytvořila jsem si také výzkumné otázky, na které budu prostřednictvím svého výzkumu hledat odpovědi. Základní výzkumné otázky jsou:

- 1) Jaké formy podpory jsou nabízeny začínajícím učitelům v mateřské škole?
- 2) Jsou začínající učitelé v mateřské škole spokojeni s nabízenými formami podpory?

5.3 Výzkumné metody

V rámci svého výzkumného šetření jsem pro prozkoumání období začínajícího učitele zvolila kvalitativní výzkum. Oproti kvantitativnímu výzkumu se zaměřuje na menší vzorek respondentů, má za cíl hlouběji porozumět zkoumané skutečnosti a přináší o něm maximální množství informací (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 13). U Hendla (2005, s. 50) se nachází charakteristika kvalitativního výzkumu od Creswella: *„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“*

V kvalitativním výzkumu není cílem vzorku, aby reprezentoval populaci, ale určitý problém. Je tedy důležité, aby měli respondenti se zkoumaným jevem pestré a dlouhodobé zkušenosti (Švaříček, Šedřová, 2014, s. 72). Nejčastěji se vyskytuje v kvalitativním výzkumu šest až deset respondentů.

Během kvalitativního výzkumu lze daný jev zkoumat v jeho přirozeném prostředí, a máme tak možnost pružně reagovat na místní situace a podmínky. Na druhou stranu má tento styl výzkumu i nevýhody. Důležité je zahrnutí subjektivity, jelikož se stěží zabrání ovlivnění výsledků výzkumu hodnotovými postoji výzkumníka. Mezi další nevýhodu Hendl zahrnuje obtížnost testování hypotéz a teorie, jelikož v kvalitativním výzkumu jde o prozkoumání určitého jevu do hloubky a zjištění o něm maximálního množství informací (Švaříček, Šed'ová, 2007, 24). Také analýza i sběr dat jsou více náročné než v kvantitativním výzkumu, jelikož se nejedná o povrchové zkoumání.

Pro úplné porozumění danému výzkumnému problému je vhodné zkombinovat oba základní typy: kvalitativní i kvantitativní výzkum. Proto jsem použila narativní rozhovor i dotazníkové šetření, které posloužilo k předvýzkumu.

5.4 Narativně orientovaný výzkum

V narativním výzkumu se nevyskytuje jediná pravda o lidské realitě, jediné správné interpretace lidského chování, ani se nezjišťuje žádná univerzální pravda či pravidlo. V narativním výzkumu lze využít materiály, jako jsou autobiografie, literární práce, interview, deníky, zachycená běžná konverzace atd. Pro svůj výzkum jsem si vybrala narativní rozhovor.

Jedná se o popis, který má strukturu příběhu, jež poskytne přímou zkušenost dotazovaných s obdobím začínajícího učitele. Přesněji jde o typ nestandardizovaného kvalitativního dotazování. Zvolené téma vyprávění se přitom týká části či celku respondentovi biografie. Základem je získat informace o daném tématu prostřednictvím schématu otázka – odpověď. Dotazovaný je pobízen k volnému vyprávění (Mayring, 1990, s. 50). Tazatel by měl do rozhovoru zasahovat co nejméně, a to pouze v případě, že se zcela ztratí spojení s hlavním tématem. Důležitý je prostor pro svobodu individuality, kreativity, volby, doplnění, rozvinutí a posunutí důrazu.

Samotný rozhovor má čtyři části:

- 1) stimulace,
- 2) vyprávění,
- 3) kladení otázek pro vyjasnění nejasností,
- 4) zobecňující otázky.

5.5 Dotazníkové šetření

Abych měla co nejvíce potřebných informací ke své teoretické části, rozhodla jsem se pro vytvoření předvýzkumu. Vybrala jsem si dotazníkové šetření. Výsledky dotazníků mi pomohou se lépe připravit na hlavní metodu výzkumu, a to na narativní rozhovor. Skrze dotazníky získám základní informace o respondentech, ale zejména mi výsledky pomohou k vytvoření doplňkových otázek v rozhovoru.

Dotazník obsahuje čtrnáct otázek, z toho osm polouzavřených a šest uzavřených. Byl sestaven v elektronické podobě přes internetovou stránku Survio, jež umožňuje z každého zařízení pouze jedno vyplnění dotazníku. Elektronický dotazník byl rozeslán skrze sociální média. Skrze ně byli respondenti požádáni o vyplnění dotazníku.

Před vstupem do dotazníkového šetření byli respondenti seznámeni s důvodem, účelem a způsobem vyplnění dotazníku. Také se dozvěděli cíl a základní informace o mé bakalářské práci, aby věděli téma, o kterém se budeme bavit.

Výsledky dotazníkového šetření jsou použity v rozhovorech a s respondenty a v celkové analýze výsledků.

5.6 Výzkumný vzorek

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na začínající učitele v mateřské škole, a to přesněji na učitele, kteří učí v mateřské škole maximálně dva roky. Jedná se tedy především o mladé slečny, jež v posledních dvou letech zahájily kariéru v mateřské škole. Období dvou let od nástupu do mateřské školy jsem vybrala záměrně. Hlavním požadavkem bylo, aby uplynula co nejkratší doba od prvního roku v pedagogickém zaměstnání. Protože podle pedagogického slovníku není možné stanovit rozmezí začínajícího učitele, ale i přes odlišné období se autoři shodnou, že první rok je pro učitele nejnáročnější. Dalším požadavkem bylo, aby byli všichni respondenti plně kvalifikováni pro tuto práci nebo alespoň studovali školu s pedagogickým zaměřením.

Všichni účastníci výzkumu souhlasili s vyplněním dotazníku, s rozhovorem a vstupovali do výzkumu dobrovolně. Pro zachování anonymity jsou jména respondentů smyšlená.

5.6.1 Účastníci výzkumu

Tato podkapitola představí informace o účastnících – konkrétně jde o podrobnosti pracovního života v mateřské škole.

- Helena

Slečna Helena vystudovala střední pedagogickou školu a v mateřské škole pracuje rok a půl. Má také zkušenosti s vedením dětských kroužků a hlídáním dětí.

- Veronika

Čtyřicetiletá slečna, která jako jediná nemá ukončené žádné pedagogické vzdělání. Vystudovala střední školu se sociálním zaměřením a momentálně je studentkou na vysoké škole, obor učitelství pro první stupeň.

- Tereza

Čtyřicetiletá Tereza momentálně nastupuje na mateřskou dovolenou, avšak před tím pracovala v mateřské škole necelé 2 roky. Vystudovala střední pedagogickou školu a má také bakalářský titul z oboru předškolní pedagogika.

- Barbora

Barbora teď momentálně ve svých třiceti letech dostudovala bakalářské studium, obor předškolní pedagogika. Předtím studovala střední pedagogickou školu. Má zkušenosti s hlídáním dětí a ve školce učí rok.

- Natálie

Natálii je třicet let a má vystudovanou střední pedagogickou školu. Momentálně studuje bakalářský obor na pedagogické fakultě, obor anglický jazyk a psychologie pro druhý stupeň. V mateřské škole učí rok a půl.

- Aneta

Třicetiletá studentka magisterského oboru předškolní pedagogika se věnuje dětem již několik let, ale v mateřské škole pracuje rok a půl. Vystudovala střední pedagogickou školu.

- Kristýna

Dvačtyřicetiletá Kristýna se pro kariéru ve školství rozhodla mnohem déle než ostatní. Vystudovala střední hotelovou školu a pracovala jako recepční v hotelu. Avšak po

mateřské dovolené se rozhodla změnit zaměstnání a vystudovala střední pedagogickou školu. V mateřské škole pracuje ro a půl.

- Ivana

Sedmadvacetiletá Ivana vystudovala magisterský obor se zaměřením na předškolní pedagogiku. Její rodiče pořádají již několik let dětské letní tábory a také dětské kroužky. Od dětství byla neustále v dětském kolektivu a podle jejích slov bylo jasné, že bude pokračovat v práci rodičů, a proto se rozhodla studovat pedagogiku. V mateřské škole pracuje dva roky.

5.7 Rozhovory s respondenty

V rámci narativního rozhovoru jsem využila se souhlasem respondentů audiozařízení. Nahrávala jsem všechny naše rozhovory, které trvaly zhruba 20 minut. Poté jsem je prepisovala do psané podoby a několikrát jsem si je přečetla s cílem vytvořit si obraz příběhu jako celku. Dále byl text rozdělen na části tak, aby odrážely přirozený průběh vyprávění. Tyto části jsem analyzovala a zaměřila se zejména na obsahovou analýzu. Tato analýza shromažďuje výroky z textu do kategorií, které jsem v průběhu opakovaného čtení vytvořila.

5.8 Rekonstrukce narativních rozhovorů se začínajícími učiteli

5.8.1 Helena

První dny

Jako první podporu našla u paní ředitelky. Ta jí první den popsala chod školy, jaké má Helena povinnosti a sdělila jí další užitečné informace. Jelikož byla kolegyně z kmenové třídy nemocná, zastoupila jí paní ředitelka a první dny ve třídě strávila Helena právě s ní. Její podporu si začínající učitelka chválila.

„Jelikož jsem byla přidělená ke kolegyni, která byla během mého nástupu nemocná, první dny jsem byla ve třídě s paní ředitelkou. Ta mi radila, co mám dělat a kde co najdu. To bylo skvělé, protože bez její pomoci bych to asi takhle dobře nezvládala.“

Práce s dětmi

Helena měla zkušenost pracovat zejména se staršími dětmi, a proto měla na začátku problém s přípravou vhodných materiálů. Tenhle problém vyřešila s pomocí své kolegyně.

„Pro mě je nejtěžší na práci s takhle malými dětmi příprava. Dost často jsem si myslela, že tuhle práci, pracovní sešity, téma a tak dále, budu zvládat a opak byl pravdou. Na začátku jsem připravovala poměrně těžký materiály, ale nakonec s pomocí kolegyně, která mi byla přidělena do třídy, jsem se to naučila.“

Helena měla také potíže s dětským chováním, jako je například žalování, stesk po rodičích nebo braní si navzájem hračky. Dle Heleniných slov ji na tohle nikdo nemůže připravit. Pomohla ji v tom praxe a také zkušenosti starších kolegů.

„Takhle malé děti si moc neumí hrát spolu, což znamená řešit samé žalování a braní si hraček. A když ti za den přijdou snad stokrát, že jim někdo něco sebral, tak už pak mám nervíky... Pak se snažíš utišit brečící dítě, kterému se stýská a nic nepomáhá... To jsem byla vždycky v koncích a cítila jsem se bezradně.“

Hospitace

Helena byla nadšená z hospitací u starších kolegyně. Díky pozorování zkušenějších učitelů se začaly prolínat zkušenosti ze školy a praxe. Z rozhovoru je patrné, že podpora kolegů pomohla Heleně nejvíce. Avšak respondentka tvrdí, že pomoc kolegů, ředitelky a hospitace u kolegů byly jediné formy podpory, které jí byly nabízeny.

„No a vlastně to byla jediná možnost podpory – kolegové. Radili mi, a to hlavně má kolegyně ve třídě, navíc jsem je mohla navštěvovat na jejich hodinách. Díky tomu jsem se hodně naučila, opravdu. Najednou mi dávaly ty poznámky ze školy smysl a začalo se to hezky prolínat s praxí. A taky bylo hezký, že se paní ředitelka vyptávala, jak se mi daří, a měla zájem, aby se mi ve školce líbilo.“

Adaptační období

Helena popisuje v rozhovoru i potíže, se kterými se setkala během nástupu do mateřské školy. Jeden z problémů byla krátká adaptace, jelikož respondentku považovali za začínajícího učitele dva až tři měsíce. Poté ji už brali jako rovnocennou kolegyni a měla stejné povinnosti jako starší kolegyně s několikaletou zkušeností. Helena by ráda navštívila více náslechů a měla více času na adaptaci.

„Vlastně mě brali ve školce jako začínajícího učitel tak dva nebo tři měsíce a pak už jsem neměla žádné úlevy. Už jsem dělala stejné věci a měla stejné povinnosti, jako má kolegyně ve třídě. Ta je starší o několik let a má více zkušeností.“

Spolupráce s rodiči

V dotazníku Helena uvedla, že po příchodu do nové školy měla problém s rodiči. V rozhovoru se o tomto tématu nezmínila, a proto jsem k vysvětlení využila doplňující otázku. Šlo zejména o nervozitu a malé sebevědomí před rodiči. Ale nikomu v zaměstnání se s tím nespověděla, jelikož to brala jako svůj osobní problém, který si musí vyřešit sama. Po nějaké době tento problém překonala i bez podpory.

„Jako úplně problém to nebyl, ale byla jsem několik měsíců nervózní, než jsem si zvykla s nimi mluvit. Protože jsem mladá učitelka a všichni rodičové jsou starší, tak sem si připadala jak malý dítě. Nemyslela jsem si, že by mě mohli brát jako paní učitelku... Ne, já jsem to ani nikomu neříkala, protože jsem věděla, že je to totiž nesmyslný problém, který je hlavně v mé hlavě. Chtělo to čas a já jsem to překonala a dneska se cítím před rodiči sebevědoměji.“

Spokojenost s formou podpory

Také jsem se Heleny zeptala, z jakého důvodu chce zůstat ve školství, ale v jiné práci. Důvodem je pouze uvažování o změně bydliště, jelikož Helena nechce bydlet v Praze. Co se týká Heleniny podpory, je s dosavadní podporou spokojená, a to zejména s uvádějící učitelkou. Nic by neměnila.

Záznam z pozorování a jazykové prostředky

Helena se zdála být během rozhovoru klidná a k tématu otevřená, neměla problém mi odpovědět na doplňující otázky. Helenino vyprávění bylo poměrně krátké a už nevěděla, o čem má dále povídat. Sama respondentka mě vyzvala, ať se jí dále vyptávám. Helena se snažila hovořit spisovně, avšak v rozhovoru se vyskytovaly slovní vycpávky, jako například *vlastně* a *no*.

5.8.2 Veronika

První dny

Veronika popisuje svůj nástup jako velmi pestrý a nabitý. Hned první den se jí ujala paní ředitelka, která si vzala na starost základní seznámení s chodem školky. Z rozhovoru je

patrné, že paní ředitelka udělala na Veroniku dobrý dojem a první setkání ji uklidnilo. „Například jsme se bavili o tom, jak tady vypadá běžný den, jaká je má náplň práce, seznámila mě s kolegyní ze své třídy, ale hlavně mě uklidňovala, že to všechno zvládnou a kdykoliv si můžu k ní přijít pro radu. To mě hodně uklidnilo“. Už první den mohla poznat chod své třídy osobně a to jí pomohlo se lépe připravit na první pracovní den.

Uvádějící učitelka

Největší oporu a pomoc našla Veronika v pedagogickém kolektivu. Funkci uvádějícího učitele ve školce nemají, ale začínající učitelé si vezme na starost kolegyně z kmenové třídy. „Díky tomu, že jsme v kmenové třídě dvě učitelky, tak mi nebyl přidělen žádný mentor nebo uvádějící učitel, ale pomáhala mi ta učitelka, ke které jsem byla přidělena. Vlastně i další učitelky ze školky mi pomáhaly.“ Avšak Veroniku zaskočilo, že nebyla přidělena ke starší kolegyni, ale k učitelce, která učila ve školce pouze dva roky. Ale nebrala to jako problém, viděla v tom i pozitivum v mladém věku. „Takže se nedá říct, že by mě přiřadili k nějaké starší a zkušenější učitelce, jako se to obvykle dělá v jiných školkách. Ale zase to mělo výhodu, že jsme byly dvě mladé učitelky, a tak jsme si to všechno mohly dělat podle sebe. Ale cokoliv jsem potřebovala vědět, tak mi kolegyně pomohla a poradila. Nemyslím si, že by mi radila hůř nebo míň než nějaká starší kolegyně.“ A když nebyla kolegyně ve třídě, mohla také kdykoliv požádat o radu ve vedlejší třídě.

Zkrácený úvazek

Veronika je stále studentkou pedagogické fakulty a aby skloubila školu s prací v mateřské škole, má zkrácený úvazek. To však znamená pro Veroniku mnoho benefitů a jedním z nich jsou úlevy z hospitací vedených paní ředitelkou. Sice jsou hospitace ve Veroniky škole běžnou formou podpory, avšak ona je využívat nemusí a za to je ráda.

„Taky máme možnost různých hospitací od ředitelky, ale tím, že ještě studuju a mám zkrácený úvazek, tak se po mně nevyžadují žádný extra hospitace, žádný kurzy, ani nic... A to jsem neskutečně ráda, protože bych byla vždycky akorát nervózní.“

Administrativa

Podle rozhovoru a dotazníku je zřejmé, že největší obavy při nástupu do mateřské školy měla z administrativy. Naštěstí měla podporu ve své kolegyni, která jí v tom postupně zaučovala. Ale i tak se neustále musí učit, jelikož i po dvou letech se setkává s novými informacemi ohledně administrativy.

„Takže naštěstí toho nebylo na mě moc najednou, hezky jsem se to v klidu naučila pozorováním a pak mi i kolegyně radila. Ale vlastně dá se říct, že až teďka, když jsem ve školce druhým rokem a mám změněnou učitelku, tak teď se ještě dozvídám další nové věci, že jsem vlastně nevěděla, co ta první kolegyně všechno dělá. Takže základy jsem se v klidu naučila, ale pořád je co objevovat, hlavně ty záležitosti, které nepatří do denních aktivit.“

Děti se speciálními vzdělávacími potřebami

Administrativa nebyla jedinou činností, které se Veronika před nástupem do mateřské školy bála. Nebyla si jistá i v práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami. Ale díky nízkému věku dětí se s touto problematikou nesetkávala.

„Ale zjistila jsem, že to naštěstí není až tak horké. Očividně tam máme žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ale tím, že jsou ještě malý, tak zatím jim to není klasifikováno a my je vlastně jen doporučíme do pedagogicko-psychologické poradny, kam chodí až jako předškoláci.“

Práce s rodiči

Mile ji taky překvapila práce s rodiči, které se obávala. Spolupráci s rodiči si pochvaluje ze dvou důvodů. První důvod je, že má štěstí na pohodové rodiče. Další důvod připisuje ředitelce, která se o své zaměstnance zajímá a stojí za nimi.

„Myslím si, že máme štěstí na pohodový rodiče, se kterými je dobrá komunikace. A samozřejmě je to jako v životě a člověk si nemusí rozumět s každým, ale podařilo se vždycky všechno vyřešit a co se týče komunikace s rodiči, tak jsem si chodila pro radu k ředitelce... Když jsem chtěla cokoli vyřešit nebo když byl nějaký problém, který se řešil s rodiči, tak ten jsem řešila vždycky s ředitelkou, protože ona chce ty problémy znát, aby se za nás učitelky mohla postavit.“

Záznam z pozorování a jazykové prostředky

Veronika byla před začátkem rozhovoru nervózní, jelikož si myslela, že nebude mít o čem mluvit. Avšak když rozhovor začal, nervozita z ní opadla. Hovořila plynule, ale taky poměrně nespisovně a v rozhovoru se objevovaly slovní vycpávky jako například *vlastně, jako, no*.

5.8.3 Tereza

První dny

Nástup do nového zaměstnání byl pro ni stresový, ale díky kolegyním, které byly hned od začátku na Terezu milé, se vše zlepšilo.

„Já jsem tam přišla první den a byla jsem ze všeho taková vystreslá nebo taková nervózní, co a jak mám dělat, no a začala jsem potkávat kolegyně, tak hned první mi řekla, ať jí tykám, a potkáváš další a další kolegy a byli jako všichni přátelský, vstřícný, takže do týdne jsem si zvykla a ta nervozita opadla.“

Uvádějící učitel

Jako první se Terezy ujala kolegyně, ke které byla přiřazena a pracovaly spolu ve třídě. Provedla ji po škole a uvedla ji do chodu školy. Podle Terezy to byla zkušená učitelka a s jejím uváděním byla spokojena. Jelikož byl srpnový přípravný týden, uvádění proběhlo bez dětí.

„Pomáhala jsem jí s přípravami no a ona mě tam provedla, seznámila s kuchařkami, personálem, ukázala mi místa, kam se chodí s dětmi atd. Byla jsem totiž ve třídě s učitelkou, která má už praxi a zkušenosti, takže mi to všechno vážně hezky ukázala a věděla, na co se zaměřit, co budu potřebovat.“

Oficiální funkci uvádějícího učitele v Terezy mateřské škole nenajdeme, jelikož začínajícího učitele mají na starosti vždy učitelky, které s nováčky budou pracovat ve třídě.

Hospitace

V této mateřské škole jsou běžné hospitace, kdy zkušenější učitelka navštěvuje hodiny začínajících učitelů. Avšak tato forma podpory není pro Terezu zcela příjemná. Je to pro ni stresující, jelikož se obává negativního hodnocení od zkušenější učitelky.

„Taky chodila na moje hospitace a to se mi moc nelíbilo. Nebylo mi totiž úplně příjemný, že se učitelka dívá na tu moji činnost, a byla jsem ve stresu a bála jsem se, co mi na to řekne, že to bylo určitě blbý.“

Jenže se svojí kolegyní jsou většinu pracovní doby spolu, a tak má Tereza hospitaci od své kolegyně téměř každý den. Ale co se týká hospitace od vedení, ta proběhla až druhý rok.

„První rok žádná kontrola nebo hospitace, ale druhý rok už přišla a všechno bylo v pořádku, takže zatím se víckrát žádná kontrola neukázala.“

Práce s dětmi

Tereza byla přidělena ke třídě s nejmladšími dětmi. To ji nevyhovovalo, jelikož s malými dětmi neměla žádné zkušenosti, a i kolegyně její práci negativně ohodnotila. Ale nakonec se dětmi sžila. Ani neměla problém s kázní dětí, jelikož si získala autoritu a děti ji poslouchali.

„A třeba kázeň dětí mi nedělala problém, protože jsem měla ty maličky a ty poslouchaly hned. Oni vlastně jenom brečely, ale pak si na mě zvykly a už to bylo v pohodě... Hlavně jsem už věděla, jak na ně, a mám je dodneška. Tu autoritu jsem si už vytvořila a hlavně je ještě rok budu mít, což je skvělý, když máš ty děti od začátku a pracuješ s nimi.“

Příprava na vyučování

Terezy kolegyně z kmenové třídy vyžadovala každý den přípravu na ten následující. To byl úplně jiný přístup, než Tereza znala, protože během středoškolských praxí si přípravy vypracovávala až doma. Takže přístup starší kolegyně Tereze nevyhovoval.

„Pak jsem to s ní totiž musela rozebírat, jakože co si myslím, že bylo dobrý, co si myslím, že se nepovedlo, co mám připraveno na další den a takovýhle otázky. Já jsem zvyklá z praxí, který jsem měla na střední škole, že si vždycky práci na další den připravuju v klidu doma, až když jsem věděla, co jsem za ten den s dětma stihla, a můžu na to hezky navázat. Tady jsem to musela mít připravený, abych jí to všechno řekla, což mi taky vadilo.“

Administrativa a plánování

Dotazník i rozhovor ukazují, že to měla Tereza s administrativou složité. Uvádějící kolegyně ji se základní administrativou pomohla, avšak Tereza pocítovala v její práci nedostatky.

„Administrativu jsem ze školy vůbec neuměla a dost jsem se toho bála. Dokonce má kolegyně to dělala letem světem. Třeba hodně opisovala z RVP, ale přitom to mělo být konkrétní, takže to zbylo na mě a většinou jsem to musela rozvádět já. Takže jsem si v tomhle někdy připadala víc zkušená než ona.“

Vysvětlila si to tím, že dříve kolegyně zastávala funkci hlavní učitelky, a tak na administrativní práci ve své třídě neměla čas. Za pomoci samostudia a zejména kurzu Ať plánování není trápení se Tereza v administrativě zdokonalila. Poté už vyhledávala pomoc

pouze během nečekaných událostí, a dokonce i starší kolegyni občas s administrativou a plánováním radila.

„Jako jo, na začátku mi řekla, jak se to dělá, ale já jsem to ještě zdokonalila. Potom jsem byla i na kurzu Ať plánování není trápení a tam jsme to probírali, jak se mají ty cíle psát, a potom jsem to podle toho psala... Jako v administrativě mi pomohla, ale čekala jsem trošičku víc a nejvíc jsem se naučila na tom školení.“

Adaptivní období

Od nástupu do mateřské školy neměla Tereza méně povinností, zkrácenou dobu a další výhody pro začínajícího učitele. Naopak v druhém roce k ní byla přiřazena nová paní učitelka, kterou musela Tereza zaučovat.

„A jako vtipný bylo, že po roce dala kolegyně výpověď a já teď jsem ještě s míň zaučenou učitelkou, takže jsem od druhého roku zaučovala ji. Vlastně i přesto, že u nás jsi označený za začínající učitelku tři roky.“

Podle Terezy slov se za první rok hodně naučila, takže ji zaškolování nové kolegyně nedělalo velké problémy.

„Samozřejmě jsem si musela spoustu věcí najít, ale za ten rok jsem se toho opravdu hodně naučila. Jak svým samostudiem, tak i díky kolegyním. Prostě to zvládám a jsem na sebe pyšná. Myslím si, že se ode mě nová kolegyně hodně učí a snad jsem pro ni oporou.“

Komunikace s rodiči

První rok Tereza vážnější komunikaci s rodiči přenechala zkušenější kolegyni, ale druhý rok měla na starosti tuto problematiku právě Tereza. I zde našla podporu u kolegů, zejména u vedoucí učitelky. Zatím důležité situace nemusela řešit sama.

„Ale když jsme třeba řešili jednoho chlapečka, který byl hyperaktivní a měl poruchu chování, tak jsme měli jedno sezení s psychologkou a rodiči, ale byla tam vedoucí učitelka, která mě v tom nenechala. Když jsem nevěděla, jak mám rodičům vysvětlit, že by ten chlapeček měl jít do speciální školky, tak to místo mě řekla vedoucí učitelka. Já jsem totiž nevěděla, jak bych to měla říct taktně, abych neublížila rodičům. Prostě, když jsem něco nevěděla, tak jsem vždycky řekla rodičům, že se na to ještě musím zeptat a pak jim to vysvětlila. Kdykoliv jsem si zašla za vedoucí pro radu.“

Záznam z pozorování a jazykové prostředky

Tereza vypadala během rozhovoru uvolněně a neprojevovala žádnou nervozitu. Rozhovor byl velmi klidný a přátelský, zejména z důvodu, že máme s respondentkou dlouholetý přátelský vztah. V rozhovoru se objevují nespisovná slova, což ukazuje na to, že to pro respondentku byl spíše přátelský rozhovor.

5.8.4 Barbora

První dny

Barboru první den uvedla ve škole paní ředitelka a respondentka byla s uvedením spokojena. Jelikož Barbora nastoupila do mateřské školy až v polovině školního roku, bylo vše již rozjeté. To Barboře nevadilo, poněvadž se rychle adaptovala. K tomu přispělo i milé prostředí a psychická podpora od kolegů.

„Nastoupila jsem po Novém roce, což znamenalo, že byla školka hezky rozjetá, ale to mi nevadilo, protože jsem se rozkoukala poměrně rychle. Takže mě paní ředitelka provedla po školce a seznámila mě s celým chodem školy. Kolegové na mě působili opravdu příjemně a skoro každý mi nabídl, že když budu potřebovat, tak se na ně můžu kdykoliv obrátit.“

Uvádějící učitelka

Začínající učitelka byla s podporou od uvádějící učitelky nadšená. V této mateřské škole uvádí začínající učitele jejich starší kolegyně ze třídy. Podle slov respondentky, dosažené vzdělání ji dostatečně nepřipravilo na vstup do mateřské školy, a proto byla Barbora ráda za každou pomoc.

„Také má kolegyně ze třídy byla milá a hned jsme si spolu sedly. Je to stále má uvádějící učitelka. Začínající učitele mají na starosti právě starší kolegyně ze třídy. Má mnohem více zkušeností a je to poznat i na mém uvádění. Neměla to se mnou lehké, jelikož mi přišlo, že jsem potřebovala pomoc snad se vším. U všeho se našel nějaký detail, s kterým mi poradila. I když jsem vystudovala bakalářský obor předškolní pedagogika, tak moc připravená na praxi jsem teda nebyla.“

Příprava na hodinu

Nejvíce si nevěděla Barbora rady s přípravou na hodinu. Často vyrobila nevhodné materiály a stávalo se, že se nestíhalo anebo naopak musela Barbora vymýšlet narychlo nějakou aktivitu. Avšak podpora od kolegyně byla dostačující a dnes je tato oblast pro respondentku nenáročná.

„Nejvíce jsem potřebovala pomoc s přípravou na hodinu. Většinou se stalo, že jsem si připravila moc věcí anebo těžký úkoly a pak jsme to nestíhali dodělat. Nebo jsem zase naopak připravila málo materiálu a pak jsem musela rychle vymýšlet nějaký program. Ale stačilo pár týdnů, kdy mi kolegyně pomáhala a postupně to bylo lepší. Dnes si myslím, že to zvládám bez problémů.“

Školní administrativa

Respondentka také neovládala školní administrativu, ale opět našla podporu v uvádějíci kolegyni. Administrativu vypracovaly společně a ještě k tomu se společně připravily na další den.

„Každé odpoledne, když usnuly po obědě, tak jsem si s kolegyní sedla a sepsali jsme si docházku a co jsme ten den dělaly. Pak jsem jí řekla, co jsem si připravila na další den a o to jsme si hezky rozebraly. Například mi pomáhala s cíli.“

Hospitace

Díky paní ředitelce měla Barbora možnost hospitací u starších kolegů. Z pozorování si odnesla poznámky, ze kterých čerpá dodnes.

„Paní ředitelka mi sjednala pár hospitací u pár kolegů z vedlejších tříd a já mohla pozorovat hodinu z dálky. Paní ředitelka za mě vždycky sehnala záskok, a tak jsem mohla mít hospitaci celý den. Ze školní praxe jsem zvyklá si to zapisovat, takže jsem si vytvořila takový svůj hospitační deníček a velmi často v něm listuji a informace využívám.“

Psychická podpora

Barbora je citlivý člověk a spoustu věcí si bere osobně. Proto ji vyhovovala psychická podpora od kolegyně, když se naskytla negativní zkušenost ohledně komunikace s rodiči. Uvádějíci učitelka byla zkušená a uměla respondentku rozveselit a snažila se Barboru naučit, aby si takové zážitky nebrala moc osobně, a to nejen v oblasti komunikace s rodiči. Barbora se cítila v nesnázích, když dítě brečelo a ona ho nezvládala utěšit.

„Například mi kolegyně psychicky podporovala, když viděla, že jsem smutná kvůli rodičům. Já si všechno беру moc osobně a jsem hodně citlivá, takže jakákoliv nemístná poznámka, i když to ten rodič nemyslel špatně, tak mě trochu zamrzela. Například, když mi maminka vynadala, že má její dítě špinavé kalhoty. Nebo, když vyprávím rodičům situaci, kdy jejich dítě zlobilo a oni místo toho, aby se na něj třeba zlobili, tak řeknou, že je to jenom dítě a stává se

to. V těch chvílích se mě kolegyně snažila rozveselit a hlavně naučit, abych si takové věci nebrala moc osobně. Taky i brečení dětí mi nedělalo dobře. Neuměla jsem je zastavit a byla jsem z toho hodně nešťastná.“

Záznam z pozorování a jazykové prostředky

Během celého rozhovoru působila Barbora uvolněně. Stávalo se, že se na chvíli odmlčela, ale zejména proto, aby si ujasnila myšlenky. Vyprávěla jasně a stručně a snažila se hovořit spisovně.

5.8.5 Natálie

První dny

Natálie vystudovala střední pedagogickou školu a během studia vykonávala praxi v mateřské škole, ve které dnes pracuje. To ji při nástupu velmi pomohlo, jelikož se už znala s některými kolegy. Ale byla přidělena do jiné třídy a k jiné kolegyni. První den ji kolegyně provedla po škole, seznámila ji se zbylými kolegy a popsala chod školy. Pro Natálii to byly důležité informace, takže se základním uvedením do zaměstnání byla Natálie spokojena.

„Lenka byla a stále je velkou oporou a neskutečně mile mě zaučila. Opravdu si nemůžu stěžovat a myslím si, že to byla ta nejdůležitější podpora, jakou jsem mohla na začátek dostat.“

Uvádějící učitel.

Hned po nástupu do mateřské školy si vzala Natálii na starost její kolegyně ze stejné kmenové třídy. Právě učitelky pracující ve stejné třídě se automaticky stávají uvádějícím učitelem. Tato učitelka je starší než Natálie a má za sebou několikaletou praxi. Respondentka je s uvádějící učitelkou spokojená, jelikož je pro Natálii oporou. Například spolu každý den probírají plán na další den, jelikož s tím měla Natálie problém. Respondentka pracuje ve věkově heteronomní třídě a je pro ni obtížné zaujmout všechny věkové kategorie. Větší problém měla s dětmi mladšími než s předškolními, ale za pomoci uvádějící učitelky se zlepšovala.

„Ale asi nejvíc mi pomohla s přípravou na hodiny. U nás ve školce jsou ve třídách děti od tří do šesti let, takže pro mě bylo nejtěžší zaujmout jak ty malinké děti, tak i ty předškoláky. Teda s předškoláky to umím mnohem líp, protože já mám většinou problém, že pro ty malý vytvořím moc těžký program. No a právě s tím mi Lenka pomáhá. Vždycky než jedna z nás odejde po

obědě domů, tak si spolu sedneme a probereme další den. Když mám připravovat řízenou činnost já, tak si to vždycky připravím dopředu a ukážu jí to. Ona mi to okomentuje a vyladíme chyby.“

Administrativa

Pokud jde o administrativu, dosažené vzdělání Natálii dostatečně nepřipravilo. Proto se musela opět spolehnout na uvádějící učitelku, která jí v této oblasti pomohla. Pár týdnů Natálii trvalo, než se s administrativou sžila, ale nakonec se do toho dostala a teď ji zvládá s přehledem.

„Na střední škole nás to vůbec neučili a na vysoké škole jsme se k tomu ještě nedostali, takže mi Lenka musela vysvětlit všechno úplně od začátku. Pár týdnů jsem v tom dost plavala a hodně jsem opisovala od dřívějších zápisů od Lenky. Ale když to umí někdo hezky vysvětlit, tak se do toho za chvíli člověk dostane.“

Hospitace

Jako poslední forma podpory byla Natálii poskytnuta hospitace. Během prvního půl roku mohla navštívit jakéhokoliv kolegu. Dokonce jí paní ředitelka doporučila, aby navštívila všechny učitele v jejich mateřské škole, a Natálie tak učinila. Tato forma podpory patří mezi její oblíbené. Největší pozitivum vidí v odstupu od aktivity, jelikož díky tomu je možné vidět detaily a lépe zachytit chyby a přednosti. Během hospitace u zkušenějších kolegů si Natálie psala poznámky a dodnes z nich čerpá.

„První půlrok jsem měla možnost chodit na jakýkoliv hospitace chci. Paní ředitelka mi doporučila nebo spíš jemně nařídila, abych se šla podívat na každou učitelku. My nejsme moc velká školka, takže toho nebylo tolik a opravdu jsem stihla všechny učitelky. A opravdu to bylo skvělé. Psala jsem si deník, prostě poznámky, a čerpám z toho i teď. Člověk i vidí, co funguje a co ne s větším odstupem, protože když dělám tu aktivitu já sama, tak spoustu detailů nevidím.“

Avšak hospitace probíhaly i u Natálie, jelikož uvádějící učitelka chodila na její hodiny. I přes nervozitu byla Natálie ráda za zpětnou vazbu.

„Taky proto jsem ráda, že chodila Lenka na mé hodiny a pak mi řekla, co zlepšit a co se mi povedlo. Sice jsem vždycky nervózní, ale nakonec jsem za tu zpětnou vazbu ráda.“

Zkušební doba

Z dotazníkového šetření a rozhovoru jsme zjistili, že v její mateřské škole funguje půlroční zkušební doba, během které mají začínající učitelé určité úlevy. Jedna z nich je, že mají takzvanou ochranou lhůtu. Díky ní nemůže vedení školy dát začínajícímu učiteli výpověď za nesplnění povinností jako třeba za nevyplnění administrativy.

„Je stanovený, že během toho se nesmí učitel vyhodit kvůli tomu, že nestíhá všechny povinnosti, jako třeba administrativu a takhle. Jednoduše řečeno, je to čas na zaběhnutí v práci. A máme tam úlevy, že první měsíc nepracujeme nikdy sami, ale musíme tam mít po ruce kolegyni.“

5.8.6 Ivana

Zkušenosti

Ivana už od brzkých let pracovala s dětmi a tyto zkušenosti v mateřské škole uplatňuje dodnes. Avšak Ivana pracovala zejména s dětmi ze základní školy, a proto měla při nástupu problém vytvořit aktivity vhodné pro tříleté děti. Za pomoci kolegyně a hospitací se respondentka tohoto problému zbavila.

„Ale teda měla jsem spíš zkušenosti se základkovými dětmi, takže na začátku mi teda asi největší problém dělalo vytvořit aktivity, které by byly vhodné pro tříleté děti. Já jsem totiž první rok dostala hned ty nejmenší děti. Ale na začátku mi pomohlo, že jsem měla možnost hospitací u kolegyň.“

Hospitace

Pro Ivanu je hospitace velkým přínosem a hodně jí pomohla. Také vidí pozitivum, že se může učit i ze špatných zkušeností, ze kterých se může poučit.

„Myslím si, že to mi pomohlo ze všeho nejvíc, protože jsem měla opravdu hodně hospitací. Samozřejmě jsem viděla i aktivity, který se mi nelíbily. Ale jak se říká: špatná zkušenost je taky zkušenost a člověk se z toho může poučit.“

Začínající učitelka

Další podporu měla Ivana ve své kolegyni z kmenové třídy. V této mateřské škole nemají stálého uvádějícího učitele, ale vždy má začínajícího učitele na starost kolega ze stejné třídy. Ivana je se svojí kolegyní spokojena, jelikož se jí může na cokoliv zeptat a ona jí vždy

pomůže. Respondentce vyhovují zkušenosti uvádějící učitelky, jelikož ví, kdy a jak má začínající učitelce pomoc.

„Vím, že ve školách může být zaučující učitel, ale to u nás není. U nás ve školce je začínající učitel vždycky právě kolegyně ze třídy. Paní ředitelka se snaží dávat nové učitelky ke kolegyním, které mají už několikaleté zkušenosti, a to bylo opravu znát. Na cokoliv jsem se zeptala, kolegyně věděla a pomohla mi. Taky věděla, kdy mě má nechat být a popovídat si o tom až na konci aktivity v soukromí, anebo mě hned zastavit a poradit, teda spíš opravit.“

Administrativa

V rozhovoru Ivana vyprávěla, že ji dosažené vzdělání dostatečně nepřipravilo na školní administrativu. Proto se opět musela spolehnout na podporu od uvádějící učitelky. První dva měsíce všechny administrativní záležitosti vypracovávaly společně a poté byla Ivana pouze kontrolována.

„A taky mi kolegyně pomohla s administrativou. Ve škole nás na ni moc nepřipravili, takže jsem ráda, že mě v tom nenechala plavat. Asi tak první dva měsíce si k tomu se mnou sedla a společně jsme na tý administrativě pracovali. Pak ještě pár týdnů moji administrativu kontrolovala a teď to všechno zvládám v pohodě. Teda samozřejmě tím myslím běžnou administrativu, jako je docházka, plán, cíle a tak dále. Ale když se objeví něco nového, tak jdu za kolegyní a zeptám se jí.“

Práce s dětmi

Co se týká zkušeností, které Ivana sbírala z táborů a dětských kroužků, tak jí nestačili na problémovější chování dětí v předškolním věku. Překvapilo ji dětské zlobení a žalování. Sama si na to zvykla a nyní už umí takové chování vyřešit.

„Také jsem se musela naučit zlobení dětí. Na tábore nebo na kroužcích jsem většinou hodně pracovala s dětmi z druhého stupně. U nich jsem neřešila žalování, kdo komu vzal hračku, že někdo nechce jíst a další. Hodně mě takový problémy překvapily a nikdo, ani škola, mě na to nepřipravil.“

Spolupráce s rodiči

V dotazníkovém šetření Ivana uvedla, že po příchodu do mateřské školy se setkala s problémy ohledně spolupráce s rodiči. V rozhovoru se o tomto tématu nezmínila, a proto jsem využila možnost doplňující otázky. Zjistila jsem, že není moc komunikativní člověk, a z toho důvodu

si musela zvyknout na komunikaci s rodiči. Obávala se, že nebude znát opověď na všechny otázky. Avšak díky času a pomoci kolegyně získala sebevědomí a kdykoliv si není jistá, obrátí se například na kolegyni.

„Já nejsem totiž moc komunikativní člověk a právě jenom u dětí mi to nedělá problém. Takže jsem vždycky byla z rodičů nervózní, že se mi zeptají na něco, co nebudu vědět. Ale naštěstí jsem pochopila, že člověk nemůže znát všechno, a když nebudu vědět, zeptám se kolegyně nebo si to vyhledám a řeknu to rodičům další den... Hlavně jsem si to musela uvědomit sama, ale taky mi s tím pomohla kolegyně, která mě hezky podporovala.“

Záznam z pozorování a jazykové prostředky

Rozhovor probíhal v klidné a uvolněné atmosféře. Ivana neměla žádný problém s vypravováním. Ivana používala nespisovný jazyk, kde se objevovaly slovní vycpávky, jako například *vlastně, hmm, jako, prostě a další*.

5.8.7 Kristýna

Zkušenosti:

Kristýna se rozhodla pro zaměstnání ve školství až těsně před jejími čtyřicátými narozeninami. Před učitelkou v mateřské škole pracovala jako recepční v hotelu, a proto se bála, že nemá žádné zkušenosti a nebude to zvládat. Ale díky tomu, že má dvě děti, nakonec všechno dohnala. Pomohly jí k tomu dvě kolegyně ze tříd, které ji zaučovaly a ve všem pomáhaly.

„Já jsem se hlavně bála, protože jsem byla z jiného oboru, takže jsem neměla žádné zkušenosti a nakonec to bylo úplně v pohodě. Jako kolegyně mi hodně pomohly. Hlavně ze třídy kolegyně mě nejvíce zaučily. My jsme totiž ve třídě tři, jelikož tam máme nejmenší, a dokonce i dvouleťáky, takže dvě učitelky by to nejspíš nezvládaly.“

Ale ne s každým z pedagogického sboru byla Kristýna spokojená. Od paní ředitelky podporu necítila, ba naopak. Kristýna by ocenila více času na zaučení, ale bohužel paní ředitelka jí spíše velmi často kontrolovala.

„Akorát teda s ředitelkou to nebylo úplně super. Prostě jsem přišla do nové práce a místo nějaké podpory, tak mě chodila neustále kontrolovat a hnala mě pořád do práce, jakože dělej, pracuj... Naštěstí jsem tam měla ty kolegyně, který mi ve všem pomáhaly.“

Kolegové

I přes dobrý vztah s kolegyněmi měla v některých oblastech jiný názor než ony. Týká se to komunikace s rodiči, kdy učitelky neříkaly rodičům pravdu jenom proto, aby byl každý rodič spokojený. Z toho důvodu se raději této komunikaci vyhýbala a nechávala to na kolegyních. Pro začínající učitele je komunikace s rodiči často složitá a potřebují s tím pomoc, ale bohužel Kristýna zde podporu nenašla.

„Noo, já jsem tam nechtěla skoro vůbec chodit a ne, že bych se styděla, ale přišlo mi, že kolegyně neříkají rodičům pravdu. Myslím tím, že když dítě ten den zlobilo, brečelo nebo nejedlo, tak ony i přesto řekly rodičům, že všechno bylo v pohodě. A já jsem zase taková, že nedokážu říct, že to bylo v pohodě, a místo toho řeknu pravdu. Ted' už to ředitelka ví a nějak to respektuje, ale na začátku mi říkala, že musíme říkat, že všechno bylo v pořádku, a když se nejedná o nic vážného, tak ať to zůstane ve školce a nestrašíme tím rodiče.“

Práce s dětmi

Jelikož Kristýna vychovává dvě děti, v rozhovoru se svěřila, že pracuje s dětmi ve škole, jako kdyby byly její. Nemusela tedy řešit žádnou podporu ohledně chování k dětem, protože už s touto problematikou měla zkušenosti. A díky těmto zkušenostem pracuje v mateřské škole, protože kdyby si vše nezkusila se svými dětmi, tak by se o své žáky nadměrně strachovala. Proto Kristýna doporučuje psychickou podporu pro budoucí učitele. Podle jejího názoru by se měli začínající učitelé touto problematikou zabývat během studia, popřípadě by se tomu mohli věnovat uvádějící učitelé.

„Já jsem prostě řešila to chování k dětem, jak bych to řešila doma se svými dětmi. Jako nevím, jak bych to zvládala, kdyby mi bylo dvacet, neměla bych vzdělání a šla učit do školky. Ale takhle, když jsem čtyřicátnice a mám dvě děti, tak už je to jednodušší. Takže jsem čerpala nejvíce z těch zkušeností a díky tomu jsem moc podpory v práci s dětmi, s kázeňskými problémy nebo s přípravou na výuku nemusela dostávat. Takže vlastně kolegyně mi řekli takový ten denní chod a jinak sem tam něco. Ale jsem si jistá, že kdybych byla mladá a bez dětí, tak bych určitě potřebovala pomoc s psychikou. Určitě bych se totiž bála o děti, že se jim něco stane, všude bych viděla nějakou šanci ke zranění, držela bych je pořád za ruku, aby se jim nic nestalo a takovýhle pocity.“

Příprava na výuku

Z důvodu zvýšeného počtu učitelek nemusí Kristýna připravovat žádné plány ani materiály. Proto nemusela v tomto odvětví vyhledávat pomoc. Naopak v administrativě jí pomáhaly kolegyně. Nebylo to pro Kristýnu jednoduché, ale za pomoci podpory se respondentka v administrativě zlepšuje. A to bylo umožněno zejména díky více času, jelikož jsou ve třídě tři učitelky.

„No a vlastně jsem ti zapoměla říct, že jak jsme tam tři učitelky, tak nemusím připravovat žádné plány, materiály, nic podobného. Ale myslím si, že bych to mohla zvládnout, ale ty učitelky jsou spolu už několik let a jsou tak sehraný, že nepotřebují nebo spíš nechtějí v tomhle pomoc. Ale administrativu dělám. A byl to na začátku trochu boj, ale díky kolegyním to bylo lepší a lepší. Hlavně bylo super, že když jsme tam všechny tři, tam je na to zaučování víc času.“

Záznam z pozorování a jazykové prostředky

Rozhovor probíhal v přátelské atmosféře v prostředí mateřské školy. Kristýna používala nespisovná slova, například *takovýhle*, *dvouletáky* a během míst, kde se objevovaly slovní vycpávky, využívala například *vlastně*, *jako*, *prostě* a další.

5.8.8 Aneta

Příprava na řízenou činnost

První měsíc měla Aneta adaptační období, jelikož nemusela vypracovávat žádné materiály ani aktivity. Místo toho pozorovala kolegyni při práci a mohla od ní čerpat inspirace a nápady.

„První měsíc jsem si vůbec nic nepřipravovala a vyloženě jsem jenom od ní čerpala různý inspirace, nápady a tak, což jsem si všechno zapisovala.“

Uvádějící učitel

Anetu uváděla do nového zaměstnání učitelka z kmenové třídy a jsou spolu ve dvojici dodnes. Respondentka také využívá hospitace od uvádějící učitelky, která píše i hodnocení. Ohledně dokumentace jí uvádějící učitelka všechno ukázala a nechala Anetu adaptovat. V neposlední řadě uvádějící učitelka pomáhá s autoritou, jelikož si s tím Aneta nevěděla rady. Tato funkce by měla trvat dva roky, ale Aneta je s uvádějící učitelkou tak spokojena, že její podporu bude využívat i po dvou letech.

„Školkou mě provedla a na začátku se vším pomáhala kolegyně, se kterou jsem byla ve třídě a kterou mám do teďka. Samozřejmě byla už na pár mých hospitací a psala mi nějaký hodnocení. Naštěstí je opravdu hodná, se vším mi poradí a jsem s ní naprosto spokojená. Jako můj uvádějící učitel má být 2 roky, ale myslím si, že pro radu si k ní budu moct dojít kdykoliv.“

Nervozita

Respondentka má problém se sebevědomím před starší kolegyní. Aneta nechce provádět před kolegyní zejména aktivity, ve kterých si sama nevěří. Tyto aktivity jsou spojené s hudební výchovou. Sama si uvědomuje, že je to problém „jen v její hlavě“ a nikdo Anetě nemůže pomoci. Pomáhá hlavně čas.

„Jelikož je starší a zkušenější, tak jsem před ní někdy hodně nervózní a vyhýbám se například hře na klavír a zpěvu. V tom si opravdu nevěřím. Anebo jsem nervózní, když si nejsem úplně jistá v tématu, co zrovna bereme, nebo když vím, že nejsem moc připravená. Stane se to občas, že nejsem na sto procent připravená, jsem unavená nebo nemám náladu. Samozřejmě to nedávám najevo před dětmi, ale v tu chvíli nejsem ráda, že mám nějaký hospitace nebo kontrolu. Prostě jsem víc v klidu, když jsem ve třídě sama. Nejhorší je, že nemám důvod být nervózní a je to jen v mé hlavě, takže mi nemůže s tím nikdo pomoci, ale musím si pomoci sama. Ale každým dnem je to lepší a lepší.“

Vzdělávací program

Anety mateřská škola nabízí svým zaměstnancům vzdělávací semináře. Avšak Aneta i její kolegyně s nimi nejsou spokojeny. Jedná se totiž zejména o teoretické semináře a ony by se rády zaměřily na praxi. Anetě se zamlouvají témata ohledně inkluze, dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, vzdělávání dětí cizinců nebo komunikace s rodiči.

„Semináře nám jsou nabízeny, ale od starších učitelek mi bylo řečeno, že nejsou moc přínosné a spíš je to takový, že si potřebuješ splnit, že jsi někde byla. Byla jsem na jednom semináři a něco málo si z toho člověk vezme, ale opravdu jen trochu. Jsou zaměřeny totiž hlavně na teorii, takže přínos do praxe je minimální. Spíš bych brala i nějaký seminář ohledně inkluze, dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, vzdělávání dětí cizinců, komunikace s rodiči a podobná témata, která jsou v praxi hodně důležitá.“

Porady

Nejen kolegové a semináře podporují začínající učitele, ale také jsou v Anety škole pravidelně prováděny porady. Zde jsou probírány nastávající plány nebo co všechno se v minulých dnech stalo. Ale zejména je zde prostor pro dotazy a připomínky, což vyvolává učitelům pocit, že je o jejich názory zájem.

„Také máme jednou za týden takové kratší porady a jednou za měsíc delší poradou. Probíráme tam, co se během toho týdne stalo, jaké jsou plány na příští týden, na konci roku výlety, vlastně i během roku děláme výlety, tak to se taky řeší. No takže si člověk připadá, že mají o jeho názor zájem a případně můžu vznést nějaký dotaz.“

Záznam z pozorování a jazykové prostředky

Aneta byla z rozhovoru nervózní a na začátku to bylo znát. Dělala velké pauzy mezi větami a používala nespisovný jazyk. Také se během rozhovoru objevovaly slovní vycpávky, například *ty jo, co ještě, no*.

5.9 Analýza výsledků

Z rozhovoru a dotazníků je patrné, že největší podporu nalézají začínající učitelé v uvádějících učitelích, jelikož se tato forma podpory vyskytuje u všech respondentů. Pomáhají jim s uváděním do nového prostředí, zasvětili je do běžného školního dne, ale také podporují po psychické stránce. Začínající učitel může pociťovat nervozitu a stres, a proto je důležitý klidný, přátelský přístup. Takový přístup popisují všechny respondentky, jelikož neměl nikdo s uvádějícím učitelem problém.

Mezi nejčastěji nabízenou podporou se objevuje i hospitace. Téměř všechny respondentky mají z hospitace obavy, ale nakonec jsou rády za zpětnou vazbu. V žádném rozhovoru nebylo popsáno, že by uvádějící učitel nadměrně kritizoval.

V neposlední řadě je většina respondentek spokojena s podporou od kolegů a vedení školy, jelikož se na ně kdykoliv mohly obrátit. Pouze respondentka Kristýna měla v některých oblastech výchovy rozdílné názory, ale i přesto byla s podporou od vedení a kolegů spokojena.

Co se týká vzdělávacích seminářů, pouze dvou respondentkám byla tato podpora nabízena a z toho jen jedna účastnice výzkumu byla s programem spokojena. Druhá respondentka nebyla spokojena z důvodu moc velkého teoretického zaměření. Raději by získala informace, které uplatní v praxi. V rozhovorech další tři respondentky sdělily, že by se rády zúčastnily vzdělávacího programu.

Z výzkumu také vyplývá, že mentoring a adaptační období nepatří mezi často nabízené formy podpory. Adaptační období se objevuje pouze u dvou respondentek, které jsou s tím

spokojeny. Mentoring se nevyskytl u žádné respondentky, a dokonce jedna z nich se mě po rozhovoru zeptala, co mentoring znamená.

Začínající učitelky nejčastěji potřebovaly pomoc s přípravou vhodných materiálů. Zejména učitelky, které pracovaly s nejmladšími dětmi ze školy anebo které pracují v heterogenní třídě. Respondentky také pociťovaly nedostatečnou přípravu na komunikaci s rodiči a školní administrativu. Avšak největší problém u začínajících učitelek bylo nízké sebevědomí. Se všemi těmito těžkostmi pomáhaly nejčastěji uvádějící učitelky a ostatní kolegyně.

Ačkoliv se v podporách u respondentek objevují nedostatky, celkově jsou všechny spokojené. Jsou rády za každou podporu, jelikož podle jejich slov bylo vzdělávání nedostačující, jelikož se pedagogické vzdělání zaměřuje zejména na teorii, ale na praxi již méně.

Abych byla lépe připravená na rozhovory, sestavila jsem pro respondentky dotazník. Z výsledků jsem si sestavila doplňující otázky, avšak ty byly převážně zodpovězeny během vyprávění.

5.10 Příklad dobré podpory začínajících učitelů v mateřské škole

Z výsledků je patrné, že je potřeba do budoucna zaškolit uvádějící učitele, aby byla tato podpora co nejkvalitnější. Ani jedna respondentka neměla ve své škole pouze jednoho zaškoleného uvádějícího učitele, ale vždy to byla kolegyně ze třídy, do které byl uvádějící učitel přiřazen. Proto by se měli zabývat uváděním začínajícího učitele všichni pedagogové. Z výzkumu vyplývá, že je potřeba zaměřit vzdělání uvádějících učitelů zejména na psychickou podporu, které byla potřeba u každé mé respondentky. Dále se začínající učitelky necítily dostatečně připraveny ze svého dosaženého vzdělání v oblasti administrativy, přípravy vhodných materiálů a komunikace s rodiči. Proto bych tyto oblasti také zařadila do vzdělávání uvádějících učitelů.

Výzkumné šetření ukázalo, že by začínající učitelé ocenili vzdělávací programy, založené na oblasti, které jsou využitelné v praxi. Jedná se například o práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s dětmi cizinců. Pouze dvě respondentky měly možnost se zúčastnit nějakého vzdělávacího programu. Proto bych dále doporučila mateřským školám, aby nabízely začínajícím učitelům více vzdělávacích programů, jejichž téma si vyberou učitelky podle svých potřeb.

Každá respondentka při nástupu do mateřské školy potřebovala v nějaké oblasti pomoc. Žádné dosažené vzdělání nepomohlo začínající učitelce stoprocentně s bezproblémovým vstupem do nového zaměstnání, a proto je potřeba, aby měla každá mateřská škola k dispozici vlastní systém uvádění začínajících učitelů do praxe.

6. Závěr

Ve své bakalářské práci se zabývám podporami začínajících učitelů v mateřské škole. Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zjistit, s jakou formou podpory se začínající učitel setká během tří let od nástupu do zaměstnání a zda je tato podpora vnímána jako dostačující. Základní výzkumné otázky zněly: *Jaké formy podpory jsou nabízeny začínajícím učitelům v mateřské škole? Jsou začínající učitelé v mateřské škole spokojeni nabízenými formami podpory?*

V teoretické části jsem se zabývala pojmy potřebné k této práci. Ale především jsem charakterizovala samotné formy podpory, které mohou být začínajícímu učiteli v mateřské škole poskytnuty. Na konci teoretické části jsem se věnovala výzkumným šetřením s tematikou uvádění začínajících učitelů.

Praktická část se skládá z narativních výzkumů, které podpořilo dotazníkové šetření. Za pomoci dotazníků jsem se mohla lépe připravit na rozhovor s respondentem a připravit si doplňující otázky. Z výše zmíněných rozhovorů bylo zjištěno, že všechny paní učitelky mají velmi podobnou podporu. Z výzkumného šetření je také zřejmé, že jsou respondentky s nabízenými podporami spokojeny.

Výsledky výzkumného šetření mohou být požitý jako doporučení pro vedení mateřských škol. Je totiž možné z těchto výsledků vytvořit plán podpory pro začínající učitele. Já jsem za pomoci analýzy výsledků navrhla příklad dobré podpory začínajících učitelů v mateřské škole.

Velice si vážím respondentů, že mi umožnili provést s nimi rozhovor a podělit se o své zkušenosti.

7. Literatura

BRUMOVSKÁ, Tereza, MÁLKOVÁ, Gabriela. *Mentoring: výchova k profesionálnímu dobrovolnictví*. Praha: Portál, 2010.

Developing coherent and system-wide induction programmes for beginning teachers: a handbook for policymakers. European Commission, 2010. Dostupné z http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/school/doc/handbook0410_en.pdf.

Education at a glance: OECD indicators. OECD, 2001.

GANSER, Tom. Learning from the past – building for the future. In PORTNER, Hal (ed.). *Teacher mentoring and induction. The state of the art and beyond*. Thousand Oaks. CA: Corwin Press, 2005.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005.

JONSON, Kathleen, Feeney. *Being an effective mentor. How to help beginning teachers succeed*. Thousand Oaks CA: Corwin Press, 2008.

KALHOUS, Zdeněk, HORÁK, František. K aktuálním problémům začínajících učitelů. *Pedagogika*, 46, 3, 1996, s. 245–255.

KEARNEY, Sean. (2014). Understanding beginning teacher induction: A contextualized examination of best practice. *Cogent Education*, 1(1), 1–15

LAZAROVÁ, Bohumíra, JŮVA, Vladimír. Učitelé a faktor času: o proměnách pracovního sebepojetí = Teachers and the time factor : on the transformation of the professional self-concept. *Studia paedagogica: časopis Ústavu pedagogických věd FF MU Brno*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 15(2), [43]-60.

MAYRING, Philipp. (1990). Einführung in die qualitative Sozialforschung. München: Psychologie Verlag Union.

OPRAVILOVÁ, Eva. Předškolní pedagogika. Vyd. 1. - Praha: Grada Publishing, a.s., 2016.

PETRÁŠOVÁ Marta, Anna, ŠTĚPÁNEK, Zdeněk, PRAUSOVÁ, Ilona. Mentorink: forma podpory nové generace, 2014, Praha: Portál

PÍŠOVÁ, Michaela. *Klinický rok: procesy profesního rozvoje studentů učitelství a jejich podpora*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2005. Monographica, 2.

PÍŠOVÁ, Michaela, DUSCHINSKÁ, Karolina. *Mentoring v učitelství: výzkumný záměr Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání*. [2. vyd.]. V Praze: Univerzita Karlova, 2011.

PÍŠOVÁ, Michaela, Hanušová, Světlana. (2016). Začínající učitelé adrop-out. *Pedagogika*, 66(4), 386–407.

PODLAHOVÁ, Libuše. *První kroky učitele*. Praha: Nakladatelství Triton, 2004. První pomoc pro pedagogy, 1.

PRÁŠILOVÁ, Michaela. *Vybrané kapitoly ze školského managementu pro pedagogické pracovníky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. Učebnice.

PRŮCHA, Jan, KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál (vydavatelství), 2013.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 4., aktualizované vyd. Praha: Portál (vydavatelství), 2003.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Vyd. 6. Praha: Portál, 2009.

PRŮCHA, Jan. *Andragogický výzkum*. Praha: Grada Publishing, 2014. *Pedagogika*.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 3. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001.

SPECHT, Werner. (2009). Nationaler Bildungsbericht Österreich 2009, Band 2. Fokussierte Analysen bildungspolitischer Schwerpunktthemen. Graz: Leykam

SPIPKOVÁ, Vladimíra. *Didaktická východiska primárního vzdělávání dětí na základní škole*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1996.

SPIPKOVÁ, Vladimíra, aj. *Současné proměny vzdělávání učitelů*. Brno: Paido, 2004.

ŠIMONÍK, Oldřich. *Začínající učitel*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. Spisy Masarykovy univerzity v Brně. Pedagogická fakulta.

ŠMELOVÁ, Eva, NELEŠOVSKÁ Alena. *Učitel mateřské školy v reflexi současných proměn*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009.

ŠVARÍČEK, Roman, ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007.

ŠVARÍČEK, Roman, ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál (vydavatelství), 2014.

VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido, 2004.

VEENMAN, Simon. (1984). Perceived problems of beginning teachers. *Review of Educational Research*, 54(2), 143–178.

VÍTEČKOVÁ, Miluše. (2018). *Začínající učitel: Jeho potřeby a uvádění do praxe*. Brno: Paido.

WERNEROVÁ, Jana. *Hodnocení profesní přípravy studenty učitelství a jejich postoje k profesi: Evaluation of Professional Training by Student Teachers and Their Approaches to Profession*. *E-pedagogium: nezávislý odborný časopis pro interdisciplinární výzkum v pedagogice, s ohledem na pedagogiku, speciální pedagogiku a didaktiky oborů*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013.

8. Přílohy

8.1 Rozhovor s respondentkou Helenou

Já: Ještě před začátkem rozhovoru se ti zeptám, zda dobrovolně vstupuješ do mého výzkumu a jestli mohu tento rozhovor použít do své bakalářské práce. Samozřejmě jméno bude změněné.

Helena: Ano, souhlasím.

Já: Děkuji a můžeme tedy začít. Já se ti chci zeptat, jak vypadal tvůj nástup do mateřské školy? Co ti dělalo potíže a co bylo naopak pro tebe bezproblémové. Také by mě zajímalo, co nebo kdo ti nejvíce pomáhá v prvních letech v novém zaměstnání a jestli jsi s touto pomocí spokojená?

Helena: Kde bych začala. Pracuji už ve školce přes rok a půl a začátek byl tedy velmi zajímavý...No, vlastně to vyznělo, že byl hrozný, ale vlastně ani ne. Spíš rychlý a nečekaný. Tuhle práci jsem získala úplně náhodou přes kamaráda, protože jeho kamarádka hledala někoho na výpomoc do školky. Měla jsem vystudovanou střední pedagogickou školu a studovala jsem druhým rokem na pedagogické fakultě na Karlovce, nějakou zkušenost jsem měla, tak jsem souhlasila a setkala se s ředitelkou. Zнала jsem ji od vidění přes kamaráda, první setkání nebylo až tak hrozný. No abych teda přešla k dětem a kolegům... No, během pohovoru mi paní ředitelka popsala chod školky, kde, co je, co mám za povinnosti a další užitečné informace. Prošly jsme si spolu školku a byla opravdu milá a nevadili jí mé neustálé dotazy. Z pohovoru jsem odcházela s plnou hlavou, protože těch informací bylo opravdu

hodně, ale těšila jsem se na další den, až si to vyzkouším. Jelikož jsem byla přidělená ke kolegyni, která byla během mého nástupu nemocná, první dny jsem byla ve třídě s paní ředitelkou. Ta mi radila, co mám dělat a kde co najdu. To bylo skvělé, protože bez její pomoci bych to asi takhle dobře nezvládala. Byla jsem totiž zvyklá na větší děti, třeba už od těch tří let, a najednou jsem pracovala s dětmi, kterým byly 2 a 3 roky. Pro mě je nejtěžší na práci s takhle malými dětmi příprava. Dost často jsem si myslela, že tuhle práci, pracovní sešity, téma a tak dále budou zvládat a opak byl pravdou. Na začátku jsem připravovala poměrně těžké materiály, ale nakonec s pomocí kolegyně, která mi byla přidělena do třídy, jsem se to naučila. Právě přidělená kolegyně byla můj uvádějící učitel, který mě měl podpořit v začátcích. A také, že mi pomáhala, protože jsem si nevěděla rady s hodně věcmi. Protože nejen s přípravou u tak malých dětí jsem měla potíže. Takhle malé děti si moc neumí hrát spolu, což znamená řešit samé žalování a brání si hraček. A když ti za den přijdou snad stokrát, že jim někdo něco sebral, tak už pak nemám nervíky. Pak se snažíš utišit brečící dítě, kterému se stýská a nic nepomáhá... To jsem byla vždycky v koncích a cítila jsem se bezradně. Na to mě nikdo nepřipravil. Ale u těchto problému jsem našla podporu u kolegyně. Taky mě zaujala tvá otázka v dotazníku, jestli mě dosažené vzdělání ostatečně připravilo. Já si to nemyslím. Jako na tuhle práci se nedá na 100 % připravit, ale chce to hlavně zkušenosti a zkušenosti. Pamatuji si, jaký jsem měla strach, aby mě měly děti rády... Na začátku jsem se snažila být hodná učitelka. Jenže pak mi děti začaly lézt po hlavě a kolegyně musela zakročit a naznačit mi, že musím být přísnější, jinak si se mnou budou dělat, co chtějí. Měla jsem i hospitace u starších kolegů, a i díky tomu jsem pochopila, že musím změnit svůj styl učení. Líbilo se mi, že i ty trochu přísnější učitelky mají děti rády. No a vlastně to byla jediná možnost podpory – kolegové. Radili mi, a to hlavně má kolegyně ve třídě, a navíc jsem je mohla navštěvovat na jejich hodinách. Díky tomu jsem se hodně naučila, opravdu. Najednou mi dávaly ty poznámky ze školy smysl a začalo se to hezky prolínat s praxí. A také bylo hezké, že se paní ředitelka vyptávala, jak se mi daří a měla zájem, aby se mi ve školce líbilo. Celkově byl přístup kolegů fajn a pomohli mi. Akorát bych teda mohla mít více náslechu, anebo nějaký ten čas na rozkoukání. No bylo to strašně rychlé... takový hození do vody a plav. Vlastně mě brali ve školce jako začínajícího učitele tak dva nebo tři měsíce, a pak už jsem neměla žádné úlevy. Už jsem dělala stejné věci a měla stejné povinnosti, jako má kolegyně ve třídě. Ta je starší o několik let a má více zkušeností. No a co bych ti řekla dál? Mně už nic nenapadá. Nechceš se raději na něco zeptat?

Já: Podporu jsi měla ve své uvádějící kolegyni a v hospitacích... Bylo ještě něco, co ti pomohlo se vypořádat s obdobím začínajícího učitele?

Helena: Ne, opravdu jen uvádějící učitelka, zájem ze strany paní ředitelky a hospitace u mých starších kolegů. Ale jako zase uvádějící učitelka mě toho naučila opravdu hodně a hospitace taky.

Já: Dobrá. Podle dotazníku jsi měla po příchodu do nové školy problém s rodiči, prosím, popíšeš mi, jaký to byl problém.

Helena: Jako úplně problém to nebyl, ale byla jsem několik měsíců nervózní, než jsem si zvykla s nimi mluvit. Protože jsem mladá učitelka a všichni rodičové jsou starší, tak sem si připadala, jak malé dítě. Nemyslela jsem si, že by mě mohli brát jako paní učitelku.

Já: A pomohl ti s tím někdo?

Helena: Ne, já jsem to ani nikomu neříkala, protože jsem věděla, že je to totiž nesmyslný problém, který je hlavně v mé hlavě. Chtělo to čas a já jsem to překonala a dneska se cítím před rodiči sebevědoměji.

Já: Ještě mám jeden dotaz ohledně dotazníku, protože podle něho chceš pravděpodobně zůstat ve školství, ale v jiné mateřské škole, protože nejsi ve své spokojena. Proč nejsi spokojena ve své dosavadní práci?

Helena: No zde je jednoduchá odpověď. Nechci do budoucna bydlet v Praze, ale v nějakém klidnějším a menším městě. Sama školka mi vyhovuje, ale lokalita, přesněji město, mi nevyhovuje.

Já: Děkuji za vysvětlení. Mám ještě jenu otázku. Je nějaká forma podpory, která ti ve vaší škole chybí? A jsi se svojí dosavadní podporou spokojená?

Helena: Asi bych nic neměnila. Vlastně já si myslím, že je nejdůležitější uvádějící učitelka a sní jsem byla spokojená. Má podpora mi přišla vyhovující.

Já: Děkuji za rozhovor.

8.2 Rozhovor s respondentkou Veronikou

Já: Ještě před začátkem rozhovoru se ti zeptám, zda dobrovolně vstupuješ do mého výzkumu a jestli mohu tento rozhovor použít do své bakalářské práce. Samozřejmě jméno bude změněné.

Veronika: Ano, v pořádku.

Já: Děkuji a můžeme tedy začít. Já se ti chci zeptat, jak vypadal tvůj nástup do mateřské školy? Co ti dělalo potíže a co bylo naopak pro tebe bezproblémové. Také by mě zajímalo, co nebo kdo ti nejvíce pomáhá v prvních letech v novém zaměstnání a jestli jsi s touto pomocí spokojená?

Veronika: Pamatuju si ten nástup, jako kdyby to bylo včera. Celá nervózní jsem šla první den do ředitelny, kde jsem měla schůzku s ředitelkou. Pohovor jsem vlastně ani neměla, protože to bylo přes spolužačku, která tady ve školce učí. Ředitelka mě provedla po třídě a během toho mi řekla spoustu informací. Například jsme se bavily o tom, jak tady vypadá běžný den, jaká je má náplň práce, seznámila mě s kolegyní ze své třídy, ale hlavně mě uklidňovala, že to všechno zvládnou a kdykoliv si můžu k ní přijít pro radu. To mě hodně uklidnilo. Hned první den jsem měla možnost zůstat pár hodin ve své budoucí třídě a pozorovat práci kolegyně, s kterou jsem teď ve třídě. Taky jsem se seznámila s dětmi a během práce mé kolegyně, jsem si mohla o nich udělat alespoň malý obrázek a už jsem alespoň trochu věděla, co mě čeká. No a další den jsem byla hozena do běžného pracovního procesu a musela jsem se rychle učít. Bylo to těžké, to musím přiznat. Díky tomu, že jsme v kmenové třídě dvě učitelky, tak mi nebyl přidělen žádný mentor nebo uvádějící učitel, ale pomáhala mi ta učitelka, ke které jsem byla přidělena. Vlastně i další učitelky ze školky mi pomáhaly. Bála jsem se toho, protože s přijetím do ženského kolektivu bývá často problém a první půl rok jsme postupně přecházely z kolegiálního vztahu na přátelský vztah a teď máme mezi sebou opravdu hezký a přátelský vztah. Vlastně mám vážně velké štěstí na ochotný a milý kolegyně. Akorát pro mě bylo překvapivé, že ta kolegyně tam také nebyla moc dlouho a ani ta třída nefungovala dlouho, protože to bylo v nové budově. Myslím si, že ta třída byla rozjetá teprve dva roky, a to právě tou mojí kolegyní. Takže se nedá říct, že by mi přiřadili k nějaké starší a zkušenější učitelce, jako se to obvykle dělá v jiných školkách. Ale zase to mělo výhodu, že jsme byly dvě mladé učitelky, a tak jsme si to všechno mohly dělat podle sebe. Ale cokoliv jsem potřebovala vědět, tak mi kolegyně pomohla a poradila. Nemyslím si, že by mi radila hůř nebo míň než nějaká starší kolegyně... Nebylo to téměř poznat, že tam pracuje jenom dva roky. Ale ne vždy jsme

tam byly spolu, protože se nepřekrýváme celou dobu, tak v té vedlejší třídě je vždycky nějaká kolegyně, která mi poradí. A to se týkalo hlavně nějakých akcí nebo výjimečných situací, tak tam vždycky někdo byl a pomohl mi. Nikdy jsem nebyla na nic sama. Vždycky mi někdo poradil jenom, když jsem chtěla. Jelikož nemám třídu v hlavní budově, kde je ředitelka, tak mě ani nikdo nehlídá a jsem v klidu. Taky máme možnost různých hospitací od ředitelky, ale tím, že ještě studuju a mám zkrácený úvazek, tak se po mně nevyžadují žádný extra hospitage, žádný kurzy, ani nic... A to mi vyhovuje, protože bych byla vždycky akorát nervózní. Když mluvíme o té nervozitě, tak nejvíc jsem byla nervózní právě z administrativy. Ještě ke všemu má kolegyně se dost vyžívá v administrativě a tím, že jsme dvě na tu třídu, tak většinu administrativy dělala ona, já jsem vlastně měla prostor a čas tu administrativu dělat postupně. Naštěstí toho nebylo na mě moc na jednou a hezky jsem se to v klidu naučila pozorováním a pak mi i kolegyně radila.

Dá se říct, že až teď, když jsem ve školce druhým rokem a mám změněnou učitelku, tak se ještě dozvídám další nové věci, že jsem vlastně nevěděla, co ta první kolegyně všechno dělá. Základy jsem se v klidu naučila, ale pořád je co objevovat, hlavně ty záležitosti, které nepatří do denních aktivit. Dalším mým strašákem při nástupu byly děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Sice jsem měla ve škole hodiny speciální pedagogiky, ale podle mě bych si vůbec nevěděla rady. Ale naštěstí jsem ujistila, že to není až tak horké. Očividně tam máme žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ale tím, že jsou ještě malý, tak zatím jim to není klasifikováno a my je vlastně jen doporučíme do pedagogicko-psychologické poradny, kam chodí až jako předškoláci. A zatím jsem předškoláky neměla, protože se vždycky odstěhovali, a tak to budeme řešit až tento rok. Co mě taky mile překvapilo, tak byla komunikace s rodiči. Myslela jsem si, že budu dost velký stydlín, ale nakonec to tak nebylo. Myslím si, že máme štěstí na rodiče, s kterými je dobrá komunikace a samozřejmě je to jako v životě a člověk si nemusí rozumět s každým, ale podařilo se vždycky všechno vyřešit a co se týče komunikace s rodiči, tak jsem si chodila pro radu k ředitelce, když jsem chtěla cokoliv vyřešit nebo když byl nějaký problém, který se řešil s rodiči, tak ten jsem řešila vždycky s ředitelkou, protože ona chce ty problémy znát, aby se za nás učitelky mohla postavit. I když za mnou ředitelka moc často nechodila, tak máme spolu přátelský vztah, a hlavně já jsem si k ní chodila pro rady. Když nad tím přemýšlím, tak mi moc škola na tu práci nepřipravila. Vzhledem k tomu, že jsem nestudovala žádnou pedagogickou střední školu a teď nestuduju na vysoký škole mateřinku, ale učitelství pro první stupeň, tak mi to vzdělání nic moc nedalo. I když spousta věcí je z učitelství pro první stupeň podobná, ale některá didaktika mi chybí, ale myslím si, že

se to dá dohnat pomocí nějakých kurzů, a to mám v budoucnu v plánu. Prostě jsem se většinu informací dozvěděla až ve školce anebo během svého samostudia. Tak jsem asi řekla všechno, stačí ti to takhle?

Já: Moc děkuji za rozhovor, ale ještě bych se ti ráda zeptala na nějaké otázky. Podporu jsi měla u kolegů a ředitelky. Je ještě někdo anebo něco, co ti pomáhalo?

Veronika: To je všechno. Jako vím, že by toho mohlo být víc, ale takhle mi to i vyhovuje. Žádný stresy a všechno si v klidu udělám sama a když si nevím rady, tak si pro radu dojdu ke zkušenějším.

Já: V rozhovoru jsi říkala, že po tobě nevyžadují žádné kontroly a jiné podpor, protože nemáš plný úvazek. Učitelkám, co tam pracují na plný úvazek, nabízejí ještě jaké podpory? Čeho mají víc než ty?

Veronika: Jediný rozdíl jsou hospitace od ředitelky. Jinak to máme úplně stejné.

Já: Sice jsem na tebe měla ještě připravené otázky díky dotazníku, ale ty jsi mi na ně tímto rozhovorem odpověděla, takže ti už položím poslední otázku. Je nějaká forma podpory, která ti ve vaší škole chybí? A jsi se svojí dosavadní podporou spokojená?

Veronika: Brala bych hospitace u kolegů. Ze školní praxe vím, že pozorováním získáš opravdu hodně informací a hodně se toho naučíš. Jinak s dosavadní podporou jsem spokojena a myslím si, že jsem nástup do školky zvládla.

Já: Tak to je všechno. Děkuji ti za rozhovor.

8.3 Rozhovor s respondentkou Terezou

Já: Ještě před začátkem rozhovoru se ti zeptám, zda dobrovolně vstupuješ do mého výzkumu a jestli mohu tento rozhovor použít do své bakalářské práce. Samozřejmě jméno bude pozměněné.

Tereza: Ano, můžeš.

Já: Děkuji a můžeme tedy začít. Já se ti chci zeptat, jak vypadal tvůj nástup do mateřské školy? Co ti dělalo potíže a co bylo naopak pro tebe bezproblémové. Také by mě zajímalo, co

nebo kdo ti nejvíce pomáhá v prvních letech v novém zaměstnání a jestli jsi s touto pomocí spokojená?

Tereza: No samozřejmě na začátku, když nastupuješ do nové práce, tak jsi nervózní, ve stresu... Já jsem tam přišla první den a byla jsem ze všeho taková vystresovaná, nervózní, co a jak mám dělat. Začala jsem potkávat kolegyně, hned první mi řekla, ať jí tykám a potkáváš další a další kolegy a byli jako všichni přátelský, vstřícný, takže do týdne jsem si zvykla a ta nervozita opadla. Já jsem vlastně nastupovala až v září, ale už v srpnu jsem se přišla ukázat své kolegyni, se kterou jsem byla ve třídě. Pomáhala jsem jí s přípravami no a ona mě tam provedla, seznámila s kuchařkami, personálem, ukázala mi místa, kam se chodí s dětmi a tak dále. Byla jsem ve třídě s učitelkou, která má už praxi a zkušenosti, všechno mi to hezky ukázala a věděla, na co se zaměřit, co budu potřebovat. U nás nemáme jednoho zaučujícího učitele, ale u nás nováčky zaučuje hlavně ta učitelka, s kterou je ten nováček ve třídě. Hlavně pomáhá s administrativou, co se, jak píše, a tak... Taky chodila na moje hospitace, a to se mi moc nelíbilo. Nebylo mi totiž úplně příjemný, že se učitelka dívá na tu moji činnost a byla jsem ve stresu a bála jsem se, co mi na to řekne, že to bylo určitě blbý. A jak jsem měla ty nejmladší tříletý děti a s nimi jsem neměla moc zkušeností. Nevěděla jsem, co zvládnou a co ne, a třeba jsem si připravila činnost, která pro ně úplně nebyla a té kolegyni se to nelíbilo. Což mi bylo pochopitelně líto. Časem to bylo lepší, protože jsem si načetla nějaké knížky a hodně jsem se naučila od kolegyně. Ale když tam nikdo nebyl, tak se mi s těmi dětmi pracovalo lépe. Prostě mi ten v uvozovkách dozor nevyhovuje, ale museli jsme to mít. Ale naštěstí od vedení žádné časté kontroly nejsou. První rok žádná kontrola nebo hospitace, ale druhý rok už přišla a všechno bylo v pořádku, zatím se víckrát žádná kontrola neukázala. U těch malých dětí musely být učitelky co nejvíc spolu, protože je tam opravdu hodně práce, dá se říct, že jsem měla hospitace každý den. Pak jsem to s ní musela rozebírat, jakože co si myslím, že bylo dobré, co si myslím, že se nepovedlo, co mám připraveno na další den a podobné otázky. Já jsem zvyklá z praxí, že si vždycky práci na další den připravuju v klidu doma, to už jsem věděla, co jsem za ten den s dětma stihla a můžu na to hezky navázat. Tady jsem to musela mít připravené, abych jí to všechno řekla, což mi taky vadilo, ale naštěstí jsem hospitující ředitelku měla jen jednou a nemusela jsem si tolik prožívat ten stres. A třeba kázeň dětí mi nedělala problém, protože jsem měla ty maličky a ty poslouchaly hned. Oni vlastně jenom brečely, ale pak si na mě zvykly a už to bylo v pohodě. Vlastně i já jsem si zvykla. Hlavně jsem už věděla, jak na ně a mám je do dneška. Tu autoritu jsem si už vytvořila, a hlavně je ještě rok budu mít stejné děti, což je skvělý, když je máš od začátku a pracuješ

s nimi. A teď jsem si vzpomněla na administrativu. Administrativu jsem ze školy vůbec neuměla a dost jsem se toho bála. Má kolegyně hodně opisovala z RVP, ale přitom to mělo být konkrétní, zbylo to na mě a většinou jsem to musela rozvádět já. Někdy jsem si připadala víc zkušená než ona. Sice byla kolegyně už starší, ale dřív dělala vedoucí učitelku, a u dětí moc nebyla, myslím si, že administrativní práce za ní dělala kolegyně, protože své práce měla určitě dost. No a pak mě dostala na starost a já jsem se to musela naučit svépomocí. Na začátku mi řekla, jak se to dělá, ale já jsem to ještě zdokonalila. Potom jsem byla i na kurzu „Ať plánování není trápení“, a tam jsme to probírali, jak se mají cíle psát a potom jsem to podle toho psala. Dokonce i té kolegyni poradila, ale zase na druhou stranu jsem nevěděla všechno. Třeba jsme tam měli úraz a já jsem u toho byla a ona mi radila, jak to mám zapsat. Nebo evaluace taky psala nejdřív ona, to jsem si četla a za nějakou dobu jsem to zkusila sama. Jako v administrativě mi pomohla, ale čekala jsem trošičku víc a nejvíc jsem se naučila na školení. Vtipné bylo, že po roce dala kolegyně výpověď a já teď jsem ještě s míň zaučenou učitelkou, takže jsem od druhého roku zaučovala jí. Vlastně i přesto, že u nás jsi označený za začínající učitelku tři roky. Ale tím, že jsem od druhého roku zaučovala já, tak mi to ani nepřišlo, že jsem začínající učitel. Samozřejmě jsem si musela spoustu věcí najít, ale za ten rok jsem se toho opravdu hodně naučila. Jak svým samostudiem, tak i díky kolegyním. Prostě to zvládám a jsem na sebe pyšná. Myslím si, že se ode mě nová kolegyně hodně učí a snad jsem pro ni oporou. A další taková témata jsou rodiče. S rodiči jsem sice komunikovala, ale vážnější věci řešila ten první rok kolegyně. Až od druhého roku jsem byla hlavní učitelka já a všechno bylo na mně. Ale když jsme třeba řešili jednoho chlapečka, který byl hyperaktivní a měl poruchu chování, tak jsme měli jedno sezení s psychologkou a rodiči, ale byla tam vedoucí učitelka, která mě v tom nenechala. Když jsem něco nevěděla, jak mám rodičům vysvětlit, že by ten chlapeček měl jít do speciální školky, tak to místo mě řekla vedoucí učitelka. Já jsem totiž nevěděla, jak bych to měla říct taktně, abych neublížila rodičům. Prostě, když jsem něco nevěděla, řekla jsem rodičům, že se na to ještě musím zeptat a pak jim to vysvětlila. Kdykoliv jsem si zašla za vedoucí pro radu.

Já: Moc děkuji za rozhovor, ale ještě bych se ti ráda zeptala na nějaké otázky. Podporu jsi měla u kolegů a ředitelky, byly prováděny hospitace a navštívila jsi kurz. Je ještě někdo anebo něco, co ti pomáhalo?

Tereza: Nic dalšího není.

Já: A v rozhovoru mě právě zaujal ten kurz. Našla sis ho sama anebo například ředitelka? A kdo ho financoval?

Tereza: Ten kurz jsem si našla sama, protože mi o něm řekla kamarádka. Vedení mi žádný kurzy nenabízelo a platit jsem si ho musela taky sama. Ale rozhodně toho nelituju, byl to totiž dobrý kurz.

Já: Na zbytek otázek jsi mi odpověděla dotazníkem, takže teď jdeme už na poslední otázku. Je nějaká forma podpory, která ti ve vaší škole chybí? A jsi se svojí dosavadní podporou spokojená?

Tereza: Asi bych uvítala více vzdělávacích kurzů a hlavně, aby to bylo iniciované od vedení. Jinak jsem spokojena a nic bych neměnila.

Já: Dobrá. Děkuji za rozhovor.

8.4 Rozhovor s respondentkou Barborou

Já: Ještě před začátkem rozhovoru se ti zeptám, zda dobrovolně vstupuješ do mého výzkumu a jestli mohu tento rozhovor použít do své bakalářské práce. Samozřejmě jméno bude změněné.

Barbora: Ano, můžeš.

Já: Děkuji a můžeme tedy začít. Já se ti chci zeptat, jak vypadal tvůj nástup do mateřské školy? Co ti dělalo potíže a co bylo naopak pro tebe bezproblémové. Také by mě zajímalo, co nebo kdo ti nejvíce pomáhá v prvních letech v novém zaměstnání a jestli jsi s touto pomocí spokojená?

Barbora: První den si pamatuju každý detail. Byla jsem strašně moc nervózní, ale všechno nakonec dopadlo skvěle. Nastoupila jsem po Novém roce, což znamenalo, že byla školka hezky rozjetá, ale to mi nevadilo, protože jsem se rozkoukala poměrně rychle. Takže mě paní ředitelka provedla po školce a seznámila mě s celým chodem školy. Kolegové na mě působili opravdu příjemně a skoro každý mi nabídl, že když budu potřebovat, tak se na ně můžu kdykoliv obrátit. Také má kolegyně ze třídy byla milá a hned jsme si spolu sedly. Je to stále má uvádějící učitelka. Začínající učitele mají na starosti právě starší kolegyně ze třídy. Má mnohem více zkušeností a je to poznat i na mém uvádění. Neměla to se mnou lehké, jelikož mi přišlo, že jsem potřebovala pomoc snad se vším. U všeho se našel nějaký detail, s kterým mi poradila. I když jsem vystudovala bakalářský obor předškolní pedagogika, tak moc připravená na praxi jsem teda nebyla. Nejvíce jsem potřebovala pomoc s přípravou na hodinu.

Většinou se stalo, že jsem si připravila moc věci anebo těžký úkoly a pak jsme to nestíhali dodělat. Nebo jsem zase naopak připravila málo materiálu a pak jsem musela rychle vymýšlet nějaký program. Ale stačilo pár týdnů, kdy mi kolegyně pomáhala a postupně to bylo lepší. Dnes si myslím, že to zvládám bez problémů. Ale nejen příprava mi dělala potíže. Ze školy jsem nebyla moc připravená na školní administrativu a na začátku jsem v tom pěkně plavala. Ale opět mi pomohla kolegyně. Každé odpoledne, když usnuly po obědě, tak jsem si s kolegyní sedla a sepsali jsme si docházku a co jsme ten den dělaly. Pak jsem jí řekla, co jsem si připravila na další den a o to jsme si hezky rozebraly. Například mi pomáhala s cíli. Co více k tomu dodat, mám štěstí na kolegyni. Ale nejen na ni. Paní ředitelka mi sjednala pár hospitací u pár kolegů z vedlejších tříd a já mohla pozorovat hodinu z dálky. Paní ředitelka za mě vždycky sehnala záskok, a tak jsem mohla mít hospitaci celý den. Ze školní praxe jsem zvyklá si to zapisovat, takže jsem si vytvořila takový svůj hospitační deníček a velmi často v něm listuji a informace využívám. Jinak jsem s ničím jiným neměla až tak vážné problémy a jednalo se vždy jen o doporučení anebo radu od kolegyně. Například mi kolegyně psychicky podporovala, když viděla, že jsem smutná kvůli rodičům. Já si všechno беру moc osobně a jsem hodně citlivá, takže jakákoliv nemístná poznámka, i když to ten rodič nemyslel špatně, tak mě trochu zamrzela. Například, když mi maminka vynadala, že má její dítě špinavé kalhoty. Nebo, když vyprávím rodičům situaci, kdy jejich dítě zlobilo a oni místo toho, aby se na něj třeba zlobili, tak řeknou, že je to jenom dítě a stává se to. V těch chvílích se mě kolegyně snažila rozveselit a hlavně naučit, abych si takové věci nebrala moc osobně. Taky i brečení dětí mi nedělalo dobře. Neuměla jsem je zastavit a byla jsem z toho hodně nešťastná. Ale kolegyně mi vždycky skvěle poradila, jak na to konkrétní dítě, a to opravdu pomohlo. Jinak žádnou jinou podporu jsem neměla, ale stačilo mi to. Tak jestli máš nějaké otázky?

Já: Děkuji za rozhovor. Ještě nějaké otázky mám. Ale nejprve si to shrneme. Podporu jsi měla v uvádějící učitelce a hospitacích. Je to všechno, anebo je ještě něco, co ti pomáhalo během začátku ve školce?

Barbora: Ještě bych tam přidala paní ředitelku. Sice mi nepomáhala jako kolegově, ale pomáhala mi zase po psychický stránce. Chodila za mnou a ptala se, jak se mám a jestli s něčím nepotřebuji pomoc. Což u mě vyvolalo pocit, že paní ředitelce na mě záleží a mohu za ní kdykoliv zajít a požádat o pomoc.

Já: Jelikož jsi mi na vše, co jsem chtěla vědět, odpověděla, tak tu máme poslední otázku. Je nějaká forma podpory, která ti ve vaší škole chybí? A jsi se svojí dosavadní podporou spokojená?

Barbora: Školství se neustále vyvíjí a já nechci být pozadu, takže si myslím, že budu chtít v budoucnu využít nějaké vzdělávací semináře. Uvidíme, jestli to vyjde. Ale momentálně jsem s podporou spokojena.

Já: Děkuji za rozhovor.

8.5 Rozhovor s respondentkou Natálií

Já: Ještě před začátkem rozhovoru se ti zeptám, zda dobrovolně vstupuješ do mého výzkumu a jestli mohu tento rozhovor použít do své bakalářské práce. Samozřejmě jméno bude změněné.

Natálie: Ano, jasně.

Já: Děkuji a můžeme tedy začít. Já se ti chci zeptat, jak vypadal tvůj nástup do mateřské školy? Co ti dělalo potíže a co bylo naopak pro tebe bezproblémové. Také by mě zajímalo, co nebo kdo ti nejvíce pomáhá v prvních letech v novém zaměstnání a jestli jsi s touto pomocí spokojená?

Natálie: Když jsem vystudovala střední pedagogickou školu, bylo jasné, že ve školství zůstanu. Ale nevěděla jsem, na jaký stupeň chci jít. Mateřská škola? Základní škola? Střední škola? Nevěděla jsem. Tak jsem vymyslela, že na vysokou školu půjdu studovat obor ruský jazyk a zeměpis a do mateřské školy půjdu pracovat. Měla jsem díky praxi možnost nastoupit na půl úvazku do mateřské školy poblíž mého bydliště, což bylo super. No a vlastně díky tomu, že jsem tam byla dva týdny na praxi, už jsem to tam trochu znala. Ale na praxi se ke mně chovali spíš jako ke studentce. Až když jsem tam nastoupila do práce, tak mě začal brát celý pracovní kolektiv jako kolegyni. Takže spíš ti budu vyprávět začátky v práci než na brigádě, ale občas se tam ta brigáda promítne. K mému překvapení jsem byla přiřazena k jiné učitelce a do jiné třídy, než jsem byla ty dva týdny předtím. Lenka je hodná a milá učitelka, s ní jsem neměla vůbec žádný problém. Ještě jednou si se mnou prošla celou školku a seznámila mě se zbytkem učitelského sboru, se kterým jsem se během mojí praxe nepotkala. Také mi zopakovala denní program, jako v kolik hodin se podává jídlo, kdy se jde ven, v kolik hodin si rodiče vyzvedávají své děti, a další opravdu užitečné informace. Lenka byla a stále je mou velkou oporou. Opravdu se nemůžu stěžovat a myslím si, že to byla ta nejdůležitější podpora, jakou jsem mohla na začátek dostat. Nejvíce mi pomohla s přípravou na hodiny. U nás ve školce jsou ve třídách děti od tří do šesti let, pro mě bylo nejtěžší

zaujmout jak ty malinké děti, tak i ty předškoláky. S předškoláky to umím mnohem lépe, protože já mám většinou problém, že pro ty malé vytvořím moc těžký program. Právě s tím mi Lenka pomáhá. Vždycky, než jedna z nás odejde po obědě domů, tak si spolu sedneme a probereme další den. Když mám připravovat řízenou činnost já, tak si to vždycky připravím dopředu a ukážu jí to. Ona to okomentuje a vyladíme chyby. Na začátku jsme to musely vždy téměř celý překopat, ale už jsem tu rok, je to každým týdnem lepší a lepší. Samozřejmě se nemůžu srovnávat s kolegyní, která už učí deset let a já jen rok. Je jasné, že tam vždycky něco najde. U nás si berou na starost začínající učitelky vždycky kolegyně ze třídy. Tak a s čím jsem ještě potřebovala pomoc... Už vím, administrativa. Na praxi jsem ji vůbec neřešila, protože na praxi jsem hlavně pozorovala práci učitelky a poslední dny jsem si zkusila i nějaké aktivity s dětmi. Na střední škole nás to vůbec administrativu neučili a na vysoké škole jsme se k tomu ještě nedostali, takže mi Lenka musela vysvětlit všechno úplně od začátku. Pár týdnů jsem v tom dost plavala a hodně jsem opisovala od dřívějších zápisků od Lenky. Ale když to umí někdo hezky vysvětlit, tak se do toho za chvíli člověk dostane. Ale Lenka nebyla jediná, která mi pomáhala. První půlrok jsem měla možnost chodit na jakékoliv hospitace. Paní ředitelka mi doporučila nebo spíš jemně nařídila, abych se šla podívat na každou učitelku. My nejsme moc velká školka, takže toho nebylo tolik a opravdu jsem stihla všechny své kolegy. Bylo to skvělé, můžu jen doporučit. Psala jsem si deník, prostě poznámky a čerpám z toho i teď. Člověk vidí, co funguje a co ne s větším odstupem, protože když dělám tu aktivitu já sama, tak spoustu detailů nevidím. Taky proto jsem ráda, že chodila Lenka na mé hodiny a pak mi řekla, co zlepšit a co se mi povedlo. Sice jsem vždycky nervózní, ale nakonec jsem za tu zpětnou vazbu ráda. Taky mi slibuje ředitelka, že se na mě podívá, ale ještě to nestihla, tak uvidíme, jestli po prázdninách zavítá do mé hodiny. Takže vím, že se zabýváš podporami, ale u nás jsou opravdu jen hospitace a že máš svoji uvádějící učitelku ve třídě, která je vždycky zkušenější a pomáhá ti. Jinak tu nic jiného nemáme. No, to by mohlo být všechno. Bylo toho dost?

Já: Moc děkuji za rozhovor, ale ještě bych se ti ráda zeptala na nějaké otázky. Podporu jsi měla u kolegů a ředitelky a taky jsi měla hospitace. Je ještě někdo anebo něco, co ti pomáhalo?

Natalie: To je všechno co mi pomohlo

Já: Ještě mě zaujalo, že podle dotazníku se u vás zabývá uváděním začínajícího učitele do praxe jen během zkušební doby. Jak dlouhou máte zkušební dobu a máte během zkušební doby nějaké úlevy?

Natálie: Jo, máme zkušební dobu, která trvá půl roku. Je stanovený, že během toho se nesmí učitel vyhodit kvůli tomu, že nestíhá všechny povinnosti, jako třeba administrativu. Jednoduše řečeno, je to čas na zaběhnutí v práci.

Já: Dobrá, děkuji. A teď poslední otázka. Je nějaká forma podpory, která ti ve vaší škole chybí? A jsi se svojí dosavadní podporou spokojená?

Natálie: Ráda bych navštěvovala nějaký vzdělávací kurzy, ale to si budu muset obstarat asi sama. Jinak všechno v pořádku.

Já: Děkuji za rozhovor.

8.6 Rozhovor s respondentkou Ivanou

Já: Ještě před začátkem rozhovoru se ti zeptám, zda dobrovolně vstupuješ do mého výzkumu a jestli mohu tento rozhovor použít do své bakalářské práce. Samozřejmě jméno bude pozměněné.

Ivana: Ano, můžeš, není problém.

Já: Děkuji a můžeme tedy začít. Já se ti chci zeptat, jak vypadal tvůj nástup do mateřské školy? Co ti dělalo potíže a co bylo naopak pro tebe bezproblémové. Také by mě zajímalo, co nebo kdo ti nejvíce pomáhá v prvních letech v novém zaměstnání a jestli jsi s touto pomocí spokojená?

Ivana: Do školky jsem nastoupila před dvěma lety a nelituji toho. Končila jsem magisterské studium na pedagogické fakultě, a to obor předškolní pedagogika a měla jsem pracovní život před sebou. Už od dětství jsem věděla, že budu učitelka ve školce, protože jsem od malička dělala s dětma. Moji rodiče pořádají každé léto letní tábory, kde jsem jako starší dělala vedoucí. Taky dělají během školního roku kroužky pro děti, které jsem navštěvovala a později tam i pomáhala. Díky tomu všemu jsem získala strašně moc zkušeností, které mi ve školce pomohly a dodnes je využívám. Ale teda měla jsem spíš zkušenosti se základkovými dětmi, takže na začátku mi teda asi největší problém dělalo vytvořit aktivity, které by byly vhodné pro tříleté děti. Já jsem totiž první rok dostala hned ty nejmenší děti. Ale na začátku mi pomohlo, že jsem měla možnost hospitací u kolegyň. Myslím si, že to mi pomohlo ze všeho nejvíce, měla jsem opravdu hodně hospitací. Samozřejmě jsem viděla i aktivity, které se mi nelíbily. Ale jak se říká, že špatná zkušenost je taky zkušenost a člověk se z toho může poučit.

Po pár měsících to bylo v pohodě. A co dál mi pomohlo? Určitě má kolegyně, se kterou jsem byla na třídě. Víím, že ve školách může být zaučující učitel, ale to u nás není. U nás ve školce je zaučující učitel vždycky právě kolegyně ze třídy. Paní ředitelka se snaží dávat nové učitelky ke kolegyním, které mají už několikaleté zkušenosti, a to bylo opravu znát. Na cokoliv jsem se zeptala, kolegyně věděla a pomohla mi. Taky věděla, kdy mě má nechat být a popovídat si o tom až na konci aktivity v soukromí, anebo mě hned zastavit a poradit, teda spíš opravit. A taky mi kolegyně pomohla s administrativou. Ve škole nás na ni moc nepřipravili, takže jsem ráda, že mě v tom nenechala plavat. Asi tak první dva měsíce si k tomu se mnou sedla a společně jsme na administrativě pracovaly. Pak ještě pár týdnů moji administrativu kontrolovala a teď to všechno zvládám v pohodě. Teda samozřejmě tím myslím běžnou administrativu, jako je docházka, plán, cíle a tak dále. Ale když se objeví něco nového, tak jdu za kolegyní a zeptám se jí. Mám v ni opravdu oporu a máme spolu hezký vztah jako s ostatními kolegyněmi. To samé paní ředitelka, která chodí na hospitace, zajímá se, jak se mám a na začátku mi celou školku ukázala a popsala. Popsala běžný den, seznámila mě s kolegy a s celým personálem ve školce. Také jsem se musela naučit zlobení dětí. Na táboře nebo na kroužcích jsem většinou hodně pracovala s dětmi z druhého stupně. U nich jsem neřešila žalování, kdo komu vzal hračku, že někdo nechce jíst a další. Hodně mě takové problémy překvapily a nikdo, ani škola mě na to nepřipravila. Na to jsem si prostě sama zvykla a teď to už ani nevnímám jako problém, ale umím s tím pracovat. Jinak opravdu jsem jinou podporu nepociťovala. Stačila mi kolegyně, která mi s čímkoliv pomohla. A vlastně jsem i popsala všechny oblasti, s kterými jsem měla problém. Protože jinak si myslím, že na zbytek možných problémů mě připravila vysoká škola, a hlavně praxe ve škole. Víím, že to je pro tebe asi krátké vypravování, ale už nevím, co dál říct.

Já: V pořádku, já ti děkuji, a ještě bych na tebe měla pár otázek. Abychom to shrnuli, podporu jsi měla zejména u kolegyně a taky jsi měla hospitace. To je vše, co ti pomáhalo?

Ivana: Ano, to je všechno.

Já: Dobrá. Ještě bych se chtěla zeptat, v dotazníku máš uvedeno, že ses setkala po příchodu do nové školy s problémy ohledně spolupráce s rodiči, ale v rozhovoru jsi o tom nemluvila. Můžeš mi, prosím, popsat, o jaké problémy se jednalo?

Ivana: To je pravda, na to jsem úplně zapomněla. Já nejsem moc komunikativní člověk, a právě jenom u dětí mi to nedělá problém. Vždycky jsem byla z rodičů nervózní, že se mi

zeptají na něco, co nebudu vědět. Ale naštěstí jsem pochopila, že člověk nemůže znát všechno a když nebudu vědět, zeptám se kolegyně nebo si to vyhledám a řeknu to rodičům další den.

Já: A pomohl ti s tímto problémem někdo?

Ivana: Hlavně jsem si to musela uvědomit sama, ale taky mi s tím pomohla kolegyně, která mě hezky podporovala.

Já: A mám tu ještě jednu otázku. Je nějaká forma podpory, která ti ve vaší škole chybí? A jsi se svojí dosavadní podporou spokojená?

Ivana: Je možné, že v budoucnu budu chtít navštívit nějaké vzdělávací programy, ale momentálně jsem spokojená a podpora mi vyhovuje.

Já: Dobrá, to je všechno, moc děkuji za rozhovor.

8.7 Rozhovor s respondentkou Kristýnou

Já: Ještě před začátkem rozhovoru se ti zeptám, zda dobrovolně vstupuješ do mého výzkumu a jestli mohu tento rozhovor použít do své bakalářské práce. Samozřejmě jméno bude pozměněné.

Kristýna: V pořádku.

Já: Děkuji a můžeme tedy začít. Já se ti chci zeptat, jak vypadal tvůj nástup do mateřské školy? Co ti dělalo potíže a co bylo naopak pro tebe bezproblémové. Také by mě zajímalo, co nebo kdo ti nejvíce pomáhá v prvních letech v novém zaměstnání a jestli jsi s touto pomocí spokojená?

Kristýna: Já jsem se hlavně bála, protože jsem byla z jiného oboru, neměla jsem žádné zkušenosti, a nakonec to bylo úplně v pohodě. Kolegyně mi hodně pomohly. Hlavně ze třídy kolegyně mě nejvíce zaučily. My jsme totiž ve třídě tři, jelikož tam máme nejmenší, a dokonce i dvouleté, takže dvě učitelky by to nejspíš nezvládaly. Akorát s ředitelkou to nebylo úplně super. Prostě jsem přišla do nové práce a místo nějaké podpory, tak mě chodila neustále kontrolovat a hnala mě pořád do práce, jakože dělej, pracuj... Naštěstí jsem tam měla kolegyně, které mi ve všem pomáhaly. Ale samozřejmě jsme se neshodly úplně ve všem. Třeba povídání s rodiči. Já jsem tam nechtěla skoro vůbec chodit a ne, že bych se styděla, ale přišlo mi, že kolegyně neříkají rodičům pravdu. Myslím tím, že když dítě ten den zlobilo,

brečelo nebo nejedlo, tak ony i přesto řekly rodičům, že všechno bylo v pohodě. A já jsem zase taková, že nedokážu říct, že to bylo v pohodě a místo toho řeknu pravdu. Teď už to ředitelka ví a respektuje to, ale na začátku mi říkala, že musíme říkat, že všechno bylo v pořádku a když se nejedná o nic vážného, tak ať to zůstane ve školce a nestrašíme tím rodiče. Ale takhle to dělat prostě nebudu, já vám, že i mě samotné by to vadilo. Mám dvě děti a kdyby mi to takhle někdo zatajoval, tak taky bych chtěla vědět co a jak. Takže ne vždycky je to s kolegy a ředitelkou v pohodě, ale když to vezmu tak celkově, tak s nimi nemám problém. Ani jsme neměly a nemáme žádné problémy ohledně názorů na vedení dětí ve školce. Já jsem jen řešila chování k dětem, jak bych to řešila doma se svými dětmi. Nevím, jak bych to zvládala, kdyby mi bylo dvacet, neměla jsem vzdělání a šla učit do školky. Ale takhle, když jsem čtyřicátnice a mám dvě děti, tak už je to jednodušší. Čerpala jsem nejvíce z těch zkušeností a díky tomu jsem moc podpory v práci s dětmi, s kázeňskými problémy nebo s přípravou na výuku nemusela dostávat. Vlastně kolegyně mi řekli takový ten denní chod a jinak sem tam něco. Ale jsem si jistá, že kdybych byla mladá a bez dětí, tak bych určitě potřebovala pomoc s psychikou. Určitě bych se totiž bála o děti, že se jim něco stane, všude bych viděla nějakou šanci k zranění, držela bych je pořád za ruku, aby se jim nic nestalo. Ale moje děti mi ukázaly, že děti vydrží opravdu hodně. No a vlastně jsem ti zapomněla říct, že jak jsme tam tři učitelky, tak nemusím připravovat žádné plány, materiály, nic podobného. Ale myslím si, že bych to mohla zvládnout, ale ty učitelky jsou spolu už několik let a jsou tak sehrané, že nepotřebují nebo spíš nechtějí v tomhle pomoc. Ale administrativu dělám. A byl to na začátku trochu boj, ale díky kolegyním to bylo lepší a lepší. Hlavně bylo super, že když jsme tam všechny tři, tam je na to zaučování víc času. Co potřebuješ ještě vědět? Máš nějaký otázky?

Já: Já ti děkuji za rozhovor a pár otázek na tebe mám. Ale před tím si shrneme pár informací. Ty jsi teda měla podporu od uvádějících kolegyní ze třídy, a to je všechno? Měla jsi například nějaké hospitace u starších kolegyně?

Kristýna: Opravdu jsem měla jen ty kolegyně, nic víc. Hospitace jsem právě neměla, protože nás je ve třídě hodně a je potřeba, aby tam byly všechny tři učitelky. A navíc vidím práci dvou učitelek ve třídě, takže alespoň takovým menším způsobem mám hospitace. Ale samozřejmě to není ono, to vím.

Já: Dobrá. Tak další otázka... V dotazníku jsi uvedla, že chceš zůstat ve školství, ale ne ve stejné škole, můžu se zeptat, proč?

Kristýna: Je to hodně náročné, protože máme ve třídě opravdu velké věkové rozpětí, a navíc máme ve třídě někdy třicet dětí. Spíš z tohoto hlediska přemýšlím, že půjdu jinam. Ale jinak kolegové jsou v pohodě.

Já: Ještě mě zaujalo, jak jsi mluvila o té psychice. To je opravdu zajímavý pohled. A jak si myslíš, že by se měla psychika podporovat? Měl by se na to zaměřit vyučující učitel, ve školách, vzdělávací programy. Co si myslíš, že by pomohlo?

Kristýna: Podle mého názoru by se tím měli zabývat už ve školách. A pak i ti uvádějící učitelé. Mohli by mít nějaké školení.

Já: A mám tu ještě poslední otázku. Je nějaká forma podpory, která ti ve vaší škole chybí? A jsi se svojí dosavadní podporou spokojená?

Kristýna: Byla bych nejspokojenější, kdybych měla lepší vztah s ředitelkou, ale jinak bych klidně uvítala nějaké vzdělávací kurzy. Například kurzy na techniky ve vyrábění a celkově takové oblasti, kde se toho hodně objevuje a vyvíjí. Je totiž potřeba jít s dobou, a ne jenom rozdat pastelky, papír a hotovo.

Já: Děkuji za rozhovor.

8.8 Rozhovor s respondentkou Anetou

Já: Ještě před začátkem rozhovoru se ti zeptám, zda dobrovolně vstupuješ do mého výzkumu a jestli mohu tento rozhovor použít do své bakalářské práce. Samozřejmě jméno bude pozměněné.

Aneta: Jasný, můžeš.

Já: Děkuji a můžeme tedy začít. Já se ti chci zeptat, jak vypadal tvůj nástup do mateřské školy? Co ti dělalo potíže a co bylo naopak pro tebe bezproblémové. Také by mě zajímalo, co nebo kdo ti nejvíce pomáhá v prvních letech v novém zaměstnání a jestli jsi s touto pomocí spokojená?

Aneta: Nastoupila jsem minulý rok v srpnu na poslední dva týdny, kdy se připravovala třída, docházka, výzdoba, aby bylo všechno na první týden připravené. Školkou mě provedla a na začátku se vším pomáhala kolegyně, se kterou jsem byla ve třídě a kterou mám do teď. První měsíc jsem si vůbec nic nepřipravovala a vyloženě jsem jenom od ní čerpala různé inspirace,

nápady a tak, což jsem si všechno zapisovala. Ale potom jsme se střídaly, že jedna měla ranní a druhá odpolední a tím pádem, kdo měl ranní, tak si musel připravit řízenou činnost a takhle je to stále. Samozřejmě byla už na pár mých hospitací a psala mi hodnocení. Naštěstí je opravdu hodná, se vším mi poradí a jsem s ní naprosto spokojená. Jako můj uvádějící učitel má být 2 roky, ale myslím si, že pro radu si k ní budu moc dojít kdykoliv. Ale víš, co je problém, že jelikož je starší a zkušenější, tak jsem před ní někdy hodně nervózní a vyhýbám se například hře na klavír a zpěvu. V tom si opravdu nevěřím. Anebo jsem nervózní, když si nejsem úplně jistá v tématu, co zrovna bereme nebo když vím, že nejsem moc připravená. Stane se to občas, že nejsem na sto procent připravená, jsem unavená nebo nemám náladu. Samozřejmě to nedávám najevo před dětmi, ale v tu chvíli nejsem ráda, že mám hospitace nebo kontrolu. Prostě jsem víc v klidu, když jsem ve třídě sama. Nejhorší je, že nemám důvod být nervózní a je to jen v mé hlavě, nemůže mi s tím nikdo pomoci, ale musím si pomoci sama. Ale každým dnem je to lepší a lepší a kdybych porovnála sebe před rokem, tak teď jsem úplně nikdo jiný. Pořád jsem nervózní, ale ne tolik. Co ještě. Semináře nám jsou nabízeny, ale od starších učitelek mi bylo řečeno, že nejsou moc přínosné a spíš je to takové, že si potřebuješ splnit, že jsi někde byla. Byla jsem na jednom semináři a něco málo si z toho člověk vezme, ale opravdu jen trochu. Jsou zaměřené totiž hlavně na teorii, takže přínos do praxe je minimální. Spíš bych brala i nějaké semináře ohledně inkluze, dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, vzdělávání dětí cizinců, komunikace s rodiči a podobná témata, která jsou v praxi hodně důležitá. Takové problémy většinou řešíme až ve školce a někdy se stane, že ani v té školce a nechávají v tom začínající učitele plavat. Ale třeba se školní dokumentací jsem měla štěstí, že mi kolegyně, všechno nejdřív ukázala a nechala mi chvíli na rozkoukání. Víím, že to není samozřejmost, protože od ostatních kamarádek učitelek slýchávám, že pracují na plno od prvního dne. Celkově jsem s mojí školkou spokojená. Ty jo... mně už nic nenapadá s čím jsem potřebovala pomoc, anebo kdo mi, s čím pomáhal. Možná ještě problém s autoritou. S tím mi pomohla uvádějící učitelka, protože mi sdělila, jak na ty děti musím, aby si ze mě nedělaly srandu. Myslím, že tohle se jen tak nenaučí, takže je důležité, aby se s tím pomohlo v dané školce. Také máme jednou za týden kratší porady a jednou za měsíc delší poradou. Probíráme tam, co se během toho týdne stalo, jaké jsou plány na příští týden, na konci roku výlety, vlastně i během roku děláme výlety, tak to se taky řeší. Člověk si připadá, že mají o jeho názor zájem a případně můžu vznést nějaký dotaz. Tak a teď už mi opravdu nic nenapadá. Tak jestli tebe něco napadá, tak se klidně ptej.

Já: Děkuji za rozhovor. Ještě nějaký otázky mám. Ale nejprve si to shrneme. Podporu jsi měla v učitelském sboru, hospitacích, jeden seminář a poradny. Je to všechno, anebo je ještě něco, co ti pomáhalo během začátku ve školce?

Aneta: Je to všechno.

Já: Dobrá. A mám ještě otázku. Jak to bylo s tou autoritou? To tě děti nevnímaly, dělaly naschvály nebo zlobily?

Aneta: Spíš jsem jim řekla, ať něco udělají a za pět minut to bylo zase. Neignorovaly mě, ale spíš si prostě za pár minut dělaly, co chtějí.

Já: Chápu. A mám tu ještě poslední otázku. Je nějaká forma podpory, která ti ve vaší škole chybí? A jsi se svojí dosavadní podporou spokojená?

Aneta: Jak jsem už v rozhovoru zmínila, tak bych byla ráda za nějaké zajímavější semináře a vzdělávací programy, ale jinak jsem neprosto spokojená. Mám hodně kamarádek učitelek a z vyprávění vím, že máme ve školce skvělou podporu a můžeme se na kohokoliv obrátit a je jasné, že se nám bude snažit pomoc.

Já: Děkuji za rozhovor.

Já: Ještě před začátkem rozhovoru se ti zeptám, zda dobrovolně vstupuješ do mého výzkumu a jestli mohu tento rozhovor použít do své bakalářské práce. Samozřejmě jméno bude změněné.

Helena: Ano, souhlasím.

Já: Děkuji a můžeme tedy začít. Já se ti chci zeptat, jak vypadal tvůj nástup do mateřské školy? Co ti dělalo potíže a co bylo naopak pro tebe bezproblémové. Také by mě zajímalo, co nebo kdo ti nejvíce pomáhá v prvních letech v novém zaměstnání a jestli jsi s touto pomocí spokojená?

Helena: Takže, kde bych začala. Pracuji už ve školce přes rok a půl a začátek byl tedy velmi zajímavý...No, vlastně to vyznělo, že byl hrozný, ale vlastně ani ne. Spíš rychlý a nečekaný. Tuhle práci jsem získala úplně náhodou přes kamaráda, protože jeho kamarádka hledala někoho na výpomoc do školky. Měla jsem vystudovanou střední pedagogickou školu a

studovala jsem druhým rokem na pedagogické fakultě na Karlovce, takže nějakou zkušenost jsem měla, takže jsem souhlasila a setkala s ředitelkou. Zнала jsem ji od vidění přes kamaráda, takže první setkání nebylo až tak hrozný. No abych teda přešla k dětem a kolegům... No, během pohovoru mi paní ředitelka popsala chod školky, kde co je, co mám za povinnosti a další užitečné informace. Prošly jsme si spolu školku a byla opravdu milá a nevadili jí mé neustálé dotazy. Z pohovoru jsem odcházela s plnou hlavou, protože těch informací bylo opravdu hodně, ale těšila jsem se na další den, až si to vyzkouším. Jelikož jsem byla přidělená ke kolegyni, která byla během mého nástupu nemocná, první dny jsem byla ve třídě s paní ředitelkou. Ta mi radila, co mám dělat a kde co najdu. To bylo skvělý, protože bez její pomoci bych to asi takhle dobře nezvládala. Byla jsem totiž zvyklá na větší děti, třeba už od těch tří let, a najednou jsem pracovala s dětmi, kterým byly 2 a 3 roky. Pro mě je nejtěžší na práci s takhle malými dětmi příprava. Dost často jsem si myslela, že tuhle práci, pracovní sešity, téma a tak dále budou zvládat a opak byl pravdou. Na začátku jsem připravovala poměrně těžké materiály, ale nakonec s pomocí kolegyně, která mi byla přidělena do třídy, jsem se to naučila. Právě přidělená kolegyně byla můj uvádějící učitel, který mě měl podpořit v začátcích. A také, že mi pomáhala, protože jsem si nevěděla rady s hodně věcmi. Protože nejen s přípravou u tak malých dětí jsem měla potíže. Takhle malé děti si moc neumí hrát spolu, což znamená řešit samé žalování a brání si hraček. A když ti za den přijdou snad stokrát, že jim někdo něco sebral, tak už pak nemám nervíky. Pak se snažíš utišit brečící dítě, kterému se stýská a nic nepomáhá... To jsem byla vždycky v koncích a cítila jsem se bezradně. Na to mě nikdo nepřipravil. Ale u těchto problému jsem našla podporu u kolegyně. Taky mě zaujala tvá otázka v dotazníku, jestli mě dosažené vzdělání ostatečně připravilo. Já si to nemyslím. Jako na tuhle práci se nedá na 100 % připravit, ale chce to hlavně zkušenosti a zkušenosti. Pamatuji si, jaký jsem měla strach, aby mě měly děti rády... Takže na začátku jsem se snažila být hodná učitelka. Jenže pak mi děti začaly lézt po hlavě a kolegyně musela zakročit a naznačit mi, že musím být přísnější, jinak si se mnou budou dělat, co chtějí. Měla jsem i hospitace u starších kolegů, a i díky tomu jsem pochopila, že musím změnit svůj styl učení. Líbilo se mi, že i ty trochu přísnější učitelky mají děti rády. No a vlastně to byla jediná možnost podpory – kolegové. Radili mi, a to hlavně má kolegyně ve třídě, a navíc jsem je mohla navštěvovat na jejich hodinách. Díky tomu jsem se hodně naučila, opravdu. Najednou mi dávaly ty poznámky ze školy smysl a začalo se to hezky prolínat s praxí. A také bylo hezké, že se paní ředitelka vyptávala, jak se mi daří a měla zájem, aby se mi ve školce líbilo. Celkově byl přístup kolegů fajn a pomohli mi. Akorát bych teda mohla mít více náslechnů, anebo nějaký ten čas na rozkoukání. No bylo to strašně rychlý... takový

hození do vody a plav. Vlastně mě brali ve školce jako začínajícího učitel tak dva nebo tři měsíce, a pak už jsem neměla žádné úlevy. Už jsem dělala stejné věci a měla stejné povinnosti, jako má kolegyně ve třídě. Ta je starší o několik let a má více zkušeností. No a co bych ti řekla dál? Mně už nic nenapadá. Nechceš se raději na něco zeptat?

Já: Takže podporu jsi měla ve své uvádějící kolegyni a v hospitacích... Bylo ještě něco, co ti pomohlo se vypořádat s obdobím začínajícího učitele?

Helena: Ne, opravdu jen uvádějící učitelka, zájem ze strany paní ředitelky a hospitage u mých statších kolegů. Ale jako zase uvádějící učitelka mě toho naučila opravdu hodně a hospitage taky.

Já: Dobrá. Podle dotazníku jsi měla po příchodu do nové školy problém s rodiči, prosím, popíšeš mi, jaký to byl problém.

Helena: Jako úplně problém to nebyl, ale byla jsem několik měsíců nervózní, než jsem si zvykla s nimi mluvit. Protože jsem mladá učitelka a všichni rodičové jsou starší, tak sem si připadala, jak malý dítě. Nemyslela jsem si, že by mě mohli brát jako paní učitelku.

Já: A pomohl ti s tím někdo?

Helena: Ne, já jsem to ani nikomu neříkala, protože jsem věděla, že je to totiž nesmyslný problém, který je hlavně v mé hlavě. Chtělo to čas a já jsem to překonala a dneska se cítím před rodiči sebevědoměji.

Já: Ještě mám jeden dotaz ohledně dotazníku, protože podle něho chceš pravděpodobně zůstat ve školství, ale v jiné mateřské škole, protože nejsi ve své spokojena. Proč nejsi spokojena ve své dosavadní práci?

Helena: No zde je jednoduchá odpověď. Nechci do budoucna bydlet v Praze, ale v nějakým klidnějším a menším městě. Takže sama školka mi vyhovuje, ale lokalita, přesněji město, mi nevyhovuje.

Já: Děkuji za vysvětlení. Mám ještě jenu otázku. Je nějaká forma podpory, která ti ve vaší škole chybí? A jsi se svojí dosavadní podporou spokojená?

Helena: Asi bych nic neměnila. Vlastně já si myslím, že je nejdůležitější uvádějící učitelka a sní jsem byla spokojená. Takže má podpora mi přišla vyhovující.

Já: Děkuji za rozhovor.

8.9 Dotazník

1. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
  - a) Středoškolské vzdělání
  - b) Vyšší odborné vzdělání
  - c) Bakalářské vzdělání
  - d) Magisterské vzdělání

2. Cítíte, že Vás dosažené vzdělání dostatečně připravilo na práci pedagoga v mateřské škole?
  - a) Ano
  - b) Ne

3. Jak dlouho pracujete v mateřské škole?
- a) 1–6 měsíců
  - b) 6–12 měsíců
  - c) 12–18 měsíců
  - d) 18–24 měsíců
  - e) 2 roky
  - f) Déle
4. S jakými problémy jste se po příchodu do nové školy setkala?
- a) Spolupráce s kolegy
  - b) Spolupráce s vedením školy
  - c) Spolupráce s rodiči
  - d) Příprava na výuku
  - e) Práce s dětmi
  - f) Kázeňské problémy
  - g) Mnoho administrativy
  - h) Nic
  - i) Jiné
5. Co Vám po příchodu do nové školy nedělalo potíže?
- a) Spolupráce s kolegy
  - b) Spolupráce s vedením školy
  - c) Spolupráce s rodiči
  - d) Příprava na výuku
  - e) Kázeňské problémy
  - f) Snadná administrativa
  - g) Práce s dětmi
  - h) Nic
  - i) Jiné
6. Kdo Vás hned po nástupu do školy vedl?
- a) Uvádějící učitel
  - b) Vedení školy

- c) Pomáhal celý pedagogický kolektiv
- d) Nikdo
- e) Někdo jiný. Kdo?

7. Bylo toto zaškolení dostačující?

- a) Ano, dostačující
- b) Ne, nedostačující

8. Jaké formy podpory Vám byly poskytnuty?

- a) Hospitace u ostatních kolegů
- b) Hospitace na hodině začínajících učitelů
- c) Mentoring
- d) Adaptační období
- e) Uvádějící učitel
- f) Vzdělávací kurzy
- g) Jiné

9. Byla jste s podporou spokojená?

- a) Ano, proč?
- b) Ne, proč?

10. Jaký čas je daný pro podporu uvádění do praxe ve Vaší škole?

- a) Podporu uvádění do praxe v naší škole nemáme
- b) Zpravidla jeden školní rok
- c) Po dobu trvání zkušební doby začínajícího učitele
- d) Podle schopnosti začínajícího učitele
- e) Jiné

11. Jak dlouho by podle Vás mělo trvat uvádění začínajícího učitele do praxe?

- a) Méně než půl roku
- b) Rok
- c) 2 roky
- d) Než si začínající učitel bude jistý
- e) Jiné

12. Zabývá se vedení Vašimi názory a nápady?

- a) Ano
- b) Ne

13. Využila jste někdy projekt, který podporuje začínající učitele?

- a) Ano, jaký?
- b) Ne

14. Máte v plánu zůstat dále ve školství?

- a) Pravděpodobně ve školství zůstanu
- b) Pravděpodobně ve školství zůstanu, ale v jiné škole, protože nejsem zde spokojená
- c) Pravděpodobně ve školství nezůstanu, v budoucnu si budu hledat jinou práci
- d) Už teď vím, že ve školství rozhodně nezůstanu